БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 154 (8986)
ИЮЛИИН 3
ПЯТНИЦА
1959 он
Сэн 20 мүнгэн.

—Долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, техническэ дэбжэлтэ туйлахын түлөө бүгэдэ арадай социалистическэ мүрысөөнэй далайсые улам үргэдхэе!

—Ажалай бүри ехэ бүтээсын түлөө, үйлэдбэридэхи хүдэлмэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха ба автомадаар зэбсэглэхын түлөө, хуушан ёһо баримталдаг, хүдэлэсэгүй хужүүн, техникын талаар гээгдэһэн ябадалда эсэргүүсэн тэмсэгты...

(КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй хандалгаһаа).

ОРОНОЙНГОО ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫН ХҮСЫЕ УЛАМ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨН ДЭБЖЭЭХЫН ТҮЛӨӨ, АРАДАЙ АЖАХЫН БҮХЫ ҺАЛБАРИНУУДТА ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЭ ТУЙЛАХЫН ТҮЛӨӨ

1959 оной июниин 29-дэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ*)

Нүхэдүүд! Энэ Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудалнууд тушаа хэлэхэһээ түрүүн, Пленумэй зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаагүй болобошье, тон шухала удхашанартай асуудалнуудай талаар зарим тэды һанамжа хэлэхые хүсэхэ байнаб. ЦК-гэй Президиумдэ зүбшэлһэн байгаабди, ЦК-гэй гэшүүд, Пленумдэ уригдаһан бүхы нүхэд эдэ асуудалнуудые мэдэхэ, тэдэниие шиидхэлгэдэ хүсэлэл оролдолго гаргаха ёһотой гэжэ һананабди. Хүдөө ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ зарим асуудалнууд хараада абтана.

Колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, нютагуудтахи партийна, советскэ организацинууд энэ жэлдэ ехэхэн хүдэлмэри бүтээгээ. Колхозууд болон совхозууд хабарайнгаа тарилга амжалтатайгаар хэжэ дүүргээ. Бүхы орон доторнай, Поволжьеһоо, Уралай зарим районуудһаа бэшэндэ, һайн ургаса гарахаар янзатай. Энэ жэлэй табан һарын турша соо эбэртэ бодо малай тоо 6,7 миллион толгойгоор гэхэ гү, али 15 процентээр, тэрэ тоодо үнеэдэй тоо 1 миллион 325 мянган толгойгоор гү, али 10 процентээр нэмэһэн байна. Үнеэдэй тоо толгойн нэмэлгэ үшөөл дутамаг байһаар гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Гахайн тоо 5,5 миллион толгойгоор нэмэбэ. Мал ажалай ашаг шэмые гаргажа абалга, гүрэндөө худалдалга ехээр нэмээ.

Хүдөө ажахын талаар долоон жэлэй түсэбэй даабаринуудые болзорһоонь урид—табан жэл соо дүүргэхын түлөө тэмсэл областьнууд, хизаарнууд болон республиканудта дэлгэржэ байнхай.

Эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэри бүри һайжаруулха

Хүдөө ажахыда хабаатай зорилгонууд тухай хэлэхэ зуураа, ороохо таряа бүри ехээр ургуулжа абаха хэрэгтэ саашадаашье анхарал оролдолго гаргаха ёһотой болонобди гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ороохо таряанай асуудалые гол түлэб шиидхэнхэйбди. Гол түлэб гэжэ юундэ хэлэгдэнэб гэхэдэ, городуудай хүн зоной улам ургахатай хамта, ороохо таряа хэрэглэлгэ баһал ехэ бололсоно бшуу. Тэрээнһээ гадна, мал ажалай ашаг шэмые хэрэглэлгын талаар ажалшадай эрилтые хангаха асуудал үшөөл хүсэд шиидхээдүй байнабди. Теэд эдэ асуудалнууд, ороохо таряа ургуулха, мал ажалай ашаг шэмэ абаха хэрэг хоорондоо холбоотой ха юм. Тиимэһээ ороохо таряа бүри ехээр ургуулжа абаха зорилго тушаа анхаралаа һуларуулха ёһогүй байнабди.

Энэ талаар ямар хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ ёһотойб?

Нэгэдэхеэр, шэнэ газар дээрэ эмхидхэгдэһэн ажахынуудта ороохо таряа, мүн бусад ургамалнуудые үрэжүүлжэ абаха хүдэлмэреэ оньһожоруулжа түгэсхэхэ хэрэгтэй. Эдээндэ тракторнууд, навесной ба шагтагалагдадаг зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүри олоор үгэхэ хэрэгтэй гээшэ ха. Энэ асуудал гол шухала байна. Хуряалгын хэдэ хэдэн машинанууд нэмэжэ хэрэглэгдэхэнь, гэбэшье гол түлэб тракторнууд, плугуудай хэрэгтэй болохонь элитэ. Яахадааб гэхэдэ, колхозууд болон совхозуудта һайн ургасын гараһан дээрэһээ, бүхэли намартаа тракторнуудай таряа хуряалгын хүдэлмэридэ ябахада, намарай пар хахалха гэхэ мэтын тон шухала хүдэлмэри хэгдэнгүй үлэдэг байха юм. Тиигээд ерэхэ жэлдэ муу ургасын гарахань бүри намарһаа хойшо уридшалан шиидхэгдэдэг байна. Юундэб гэхэдэ, хабар хахалһан газар дээрэ тарилга хэхэ ушартай бологдоно бшуу. Иимэ ушар шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаһан районуудта үнгэрэгшэ жэлдэшье үзэгдэһэн байгаа. Нилээд ехэ хэмжээтэй газар намарай пар болгогдонгүй үлөөд, хабар хахаламсаараа тэндэ тарилга хэгдэдэг байба. Тэрээнһээ боложо тарилгын шанар муудадаг, болзорынь һунадаг, эсэсэй эсэстэ ургасын гарасада нүлөөлдэг юм. Тиимэ хадань, шэнэ газарай районуудтахи ажахынуудта ургасаяа богонихон болзор соо хуряахын хажуугаар намарай пар хахалхада хүрэхөөр техникэ үгэхэ шухала. Энээнэй тулада тракторнууд, плугууд хэрэгтэй.

Манайда ороохо таряа хадагалха складуудай барилга болошогүйгөөр унжагайраа гэжэ тэмдэглэхээр байна. Һайн ургасын гараад байхадань, хадагалалгын муу дээрэһээ угаа ехэ хэмжээнэй, сэхынь хэлэхэдэ, хэдэн миллион пүүд ороохо таряан хосордог гү, али гутадаг, тиигээд дахинаа арилган хэрэглэхэ гү, али малдаа эдюулхэ баатай болодог байнабди. Саашадаа тиихэеэ болихо, элеваторнуудые, ороохо таряанай складуудые, хадагалха ондоошье газарнуудые түргөөр бариха шухала.

Колхозууд болон совхозуудта мүнгэ зөөри гаргашалан, ороохо таряа ургуулжа абаһанай һүүлээр, тэрэнээ газар дээрэ адхаха баатай болодог ябадалые саашадаа тэсэхын аргагүй. Ороохо таряан хээрэ газаагуур орхигдоод, хулганаа хархануудай, шубуу шонхорой хүнэһэн болохо, һалхи шуурганда хиидэн үригдэхэдэнь ямар байлтайб, бодоод үзыт.

Хабсаргамал элеваторнуудые баридаг шэнэ аргатай танилсаһан байнаб. Хүсэд һананагүйб, конструкторнуудай нэгэниинь тиимэ арга дурадхаһан байгаа. Теэд тэрэнь ехэл һайн арга даа. Тиимэ элеваторай хэрэгсэлнүүд барилгын талмай дээрэ бүтээгдээд, тэрэ дары хабсаргагдадаг байна. Хэрбээ шухала хэрэгтэй мүнгэ зөөри үгөөд, тэрэ арга метод хэрэглээд байбал—элеваторнуудые бариха зорилго дары шиидхэгдэхэ болоно.

Шэнэ газар саашадаа элдүүрилэн ашаглаха тухай хэдэн үгэ хэлэхэмни. Хахалагдаагүй атар һайн газарые (тиимэ газар бии байха) элдүүрилэн ашаглажа шадагдаха, ашаглаха хэрэгтэйшье гээшэ ха. Тиимэ нютагуудай тоодо Сибирьһээ — Красноярай хизаар, Эрхүүгэй область болон бусад хабаадана. Казагууд үшөө хэды шэнээн газар элдүүрилхэ юм мэдэгдэнэгүй, хахалагдаагүй газар тэдээндэ ехэл гээшэ. Зүгөөр малай бэлшээри болгожо хэрэглэхээр газаршье тэндэ ехэ бии. Гэхэ зуура, ороохо таряа, тэжээлэй, техническэ ургамалнуудые үрэжүүлжэ абамаар һайн газаршье бии байна. Амурай областьдо, Алас Дурна зүгэй ондоошье нютагуудта шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха тухай бодожо үзэхэдэ яахаб. Партиин областной комитедүүдэй секретарьнууд, облгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр энээн тухай бодожо үзөөд, һүүлээрнь дурадхалнуудаа оруулаг лэ.

Иимэ асуудал тухайдашье хэлэмээр гэжэ һананаб. Совхозууд 2—3 жэлэй турша соо өөһэдынгөө хүдэлмэришэдһөө, алба хаагшадһаа мал худалдажа абаха ёһотой гэһэн шиидхэбэри КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленум гаргаһан юм. Мүнөө энэ хэрэг шиидхэгдэжэ байнхай, гэбэшье тэрэниие ехээр түргэдхэһэнэй үлүү. Зүгөөр энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа һуладхажашье болохогүй байна. Совхозуудай хүдэлмэришэдэй малынь совхозой үбһэ тэжээл эдижэ, гүрэнэй, бүхы арадай ашаг туһада хохидол ушаруулдагынь элитэ. Экономическа талаарнь, мяха, һүөөр гүрэнэй эрилтые хангалгын талаарнь абажа үзэбэл, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай мал мүнөө ехэшье удхашанартай бэшэ болонхой. Мал ажалай ашаг шэмын талаар гүрэнэйнгөө эрилтэ, хэрэглэмжые социалистическэ ажахыһаа хүсэд бүрин хангаха арга боломжо манайда бии.

Гэхэ зуура, совхозуудай хамтын үйлэдбэриһөө һү, мяха худалдаһанай үндэһөөр хүдэлмэришэдэйнь эрилтын бүрин хангагдаха арга боломжо бии болгохо уялгатайбди. Городуудта тус бүридөө мал бариха арга боломжые хизаарлаха зорилготой хуули гараһан байгаа. Удаа тээнь колхознигуудай, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай өөһэдынь ажахынуудые гүрэндөө хүдөө ажахын продукт уялгата ёһоор тушааха ябадалһаа сүлөөлхэ тухай шиидхэбэриин гарахада, угаа ехэ хэмжээтэй хилээмэ малда эдюулхэ арга мүр дахинаа олдоһон байна.

Хилээмэнэй, мал ажалай ашаг шэмын үнэ сэнгэй талаар манайда алгасал гаранхай. Хилээмэнэй сэнгэй нилээд химда байхада, мяханай сэн хүндэшэг байһаар. Тиимэһээ хилээмэ худалдан абажа, малдаа эдюулбэл ашагтай болоно. Городой олохон зон тиигэдэг лэ байна. Декабриин Пленум дээрэ хэһэн элидхэл дотороо энээн тухай хэлээ һэм. Мүнөө хэлэхэдээ: хилээмэнэй сэнгые үргэхэ гү, али мяханай сэнгые химдаруулха, үгышье һаа,—городуудтахи зоной мал барихые хоримжолхо гэхэ байнаб. Түрүүшынхи, хоёрдохиие хэжэ болохогүй гээшэ ха. Хилээмэнэй сэн нэмээгээ һаа, политическэ талаараа буруу болохо. Хилээмэнэй үнэ сэн дээшэлүүлбэл, олон миллион ажалшадай аша туһада хохидол ушарха байна. Мүн баһа мяханай сэн доошонь оруулха ёһогүйбди. Юундэб гэхэдэ, мяха абалга мүнөөдөө үшөөл үнэтэйгөөр туйлагдана. Гэхэ зуура, ажалшадые хангаха зэргэтэй зүйлые малай тэжээл болгодог ябадалда хамаагүйгөөр хандаха ёһогүйбди. Городуудта ажаһуудаг зоной үнеэ, ямаа, гахай, ондоошье мал барихыень хоримжолһон хуули гаргаха тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй бэшэ хаяа. Теэд ямаад гээшэ таримал мододые, городуудай паркнуудые гэмтээдэг амитад ха юм даа.

Зоной дундаһаа Зүб гэлдэнэ.

Н. С. Хрущев. Мяханай, һүнэй талаар, эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдэй талаар арад зоной эрилтэ хэрэглэмжые социалистическэ ажахыһаа, колхозно, совхозно үйлэдбэриһөө бүрин хангаха зорилготой шэнэ хэмжээнүүд абтажа байнхай. Мал баридаг ябадал таарамжагүй зан, хонжоо наймаанай забдалга городуудай зарим хүнүүдтэ бии болгоно. Баримтанууд дээрэһээ харахада, бэшэнһээ бага салин хүлһэ абадаг бэшэ, харин ехэнхидээ горьтой олзо доход оруулдаг хүнүүд лэ мал барижа зөөри суглуулхые хүсэдэг байна. Багсаахада, тиимэ хүнүүд бидэниие чудагууд гэжэ нэрлээд, иимэшүүгээр хэлэдэг байха: засаг захиргаан бии аад, гүрэнэй химда сэнтэй хилээмээр малаа тэжээжэ, баяжажа байхадамнай харанагүй гэдэг байха.

Гүрэндэ хохидол ушаруулжа баяжаха дуратайшуулай абьяасые бууруулхаар хэмжээ-ябуулгануудые хараалан бэелүүлхэ хэрэгтэй байһан бололтой. Тиимэ хэмжээнүүдые ажалша зоной һайшаан угтахань лабтай.

Мүнөө угаа һайн амжалтануудые туйлаад байнабди. Манай ханинарһаа гадна, мүн советскэ байгуулалтада дурагүй хүнүүдшье эдэ амжалтануудыемнай мэдэрдэг болонхой.

Хүдөө ажахын талаар манайда үнэхөөрөө ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Гэбэшье туйлаһан тэдыгээрээ һанаагаа амаржа болохогүй. Манайда үшөөл олохон дутуу дунданууд, шиидхэгдээгүй зорилгонууд бии байһаар.

Тэдэмнай ямар зорилгонууд гээшэб, нүхэдүүд? Бии болгогдоһон арга боломжоёо, хүдөө ажахын материальна һайн хангагдалгые үшөөл хүсэд хэрэглэнэгүйбди. Эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула байһан ябадал гол дутуумнай болоно. Эдлүүриингээ газарай 100 гектар бүридэ 150—170 центнер мяха абадаг колхозуудай хажуугаар, газарайнгаа 100 гектар бүридэ 2 центнер мяха абадаг колхозуудай манайда бии байһан ушарые эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула байһанай шалтагаанһаа ондоо юугээр тайлбарилха гээшэб. Тиимэ колхозууд ондо ондоо нютагуудта, ондо ондоо арга боломжотой байдаггүй юумэл. Иимэ жэшээнүүд хүршэнэрэйдэ байхаяал һанадаг агша.

Ямар шалтагаанаар, юунһээ боложо, адли газар дээрэһээ ондо ондоо ургаса хуряагданаб? Хүдэлмэрилэгшэдһөө, колхозуудай түрүүлэгшэнэрһөө болоно гэжэ энэ ушарые тайлбарилха хэрэгтэй. Муу түрүүлэгшэнэрэй байһан колхозуудта техникэ худалдажа, тэдэ колхозуудай экономикые түргөөр хүгжөөхын аргагүй юм. Гэхэтэй хамта, манай зарим хүтэлбэрилэгшэд түрүүшынгээ амжалтаар һанаагаа амараад, аргагүй ехэ ажал хэжэрхибэбди гэһэндэл США-е хүсэжэ, урдань орохоёо байнабди гэжэ тоолодог болоо. Зарим хүдэлмэрилэгшэд ехэ гээгдэлдэ ороод байгаашье һаа, Америкые бидэшье хүсэжэ байнабди гэжэ байжа хашхарна. **(Энеэдэн).**

Нүхэдүүд, ушар байдалые һайнаар ойлгожо, юу хэхэ байһанаа зүбөөр тодорхойлхо ёһотойбди. Колхозууд, совхозуудые һайн хүтэлбэрилэгшэдөөр хангаха хойшолуулашагүй асуудалнуудаар, гээгдэнги колхозууд болон совхозуудые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха хэмжээ-ябуулганууд тушаа партийна организацинуудта хандаһан бэшэг КПСС-эй ЦК мүнөө үедэ бэлдэжэ байна. Республиканууд болон областьнуудта, колхозууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдэй али зэргээр хүдэлдэг тухай энэ бэшэг соо тодорхойлон харуулагдаха юм. Партийна, советскэ эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар боложо байгаа энэ харюусалгатай заседани болохо Центральна Комитедэй энэ Пленум дээрэ тус асуудалаар эндэ зарим тэды һанамжаяа хэлэхэ хүсэлэнтэй байнаб, тиихэдээ үгээрээ хэлээшэнь ямаршье һайн бэшэгһээ дээрэ гэжэ тоолоноб.

Колхозуудта һайн хүдэлмэрилэгшэдые табиха, түбхын түрүүндэ колхозуудые дүй дүршэлтэй түрүүлэгшэнүүдээр, шадамар эмхидхэгшэдээр бэхижүүлхэ шухала байна. Партимнай гайхамшагта хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлэн гаргаа. Манда бэлиг шадабаритай хүнүүд олон бии, тэдэнэрые зоримгойгоор дэбжүүлхэ, тэдээндэ шадамараар хандаха хэрэгтэй. Калининска областиин Вышневолоцко фабрикын хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө Пленум дээрэ үгэ хэлэһэн манай гайхамшагта комсомол басаган бригадир Валентина Гагановагай үгэ хэлэһыень шагнажа ехээр баясаһан байгааб, тэрээн тухай хүнүүдшье намда хэлээ һэн. Ажалайнгаа түлөө һайн салин хүлһэ абадаг хүдэлмэришэн багаар түлөөһэ абадаг ажалда һайн дураараа орожо, бага салин хүлһэ абадаг болоо гэжэ хэлээ һаа, капиталистическэ һанал бодолтой хүн хэзээдэшье этигэхэгүй байна, та нүхэд, энээн тухай бодоод үзыт.

Энэ хүдэлмэришэн али бүхы юумээр дуталдадаггүй дээрэһээ гээгдэнги бригадада ошоо бэшэ ха юм.

Энэ хүдэлмэришэн эд зөөриин түлөө иимэ шиидхэбэри баталан абаа бэшэ, харин коммунистическэ байгуулалтада үнэн шүтэнги байһан дээрэһээ иимэ шиидхэбэри баталан абаһан байна. Иимэ байгуулалтын түлөө энэ хүн муу эрхэ байдалда хүдэлхэеэ зүбшөөгөө! Энэ хүнэй һайн һайхан һанал бодолынь энээгээр тайлбарилагдана гээшэ. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).** Валентина Гаганова муу эрхэ байдалда үнишье хүдэлөөгүй, ажал хэрэгээ һайжаруулжа шадаа. Коммунистическэ общество байгуулха гэһэн партиин зорилгые манай хүдэлмэришэд һайн ойлгоод, энэ зорилгые бэелүүлхын тула хэрэгтэй болоходонь өөрынгөө тала харангүй, бага салин хүлһэ абахые зүбшөөрнэ.

Хэрбээ залуу хүдэлмэришэнэй иимэ шиидхэбэри баталан абаад байхадань ушар ёһо һайн мэдэдэг манай эдэбхитэд эгээл дүй дүршэлтэй хүнүүдые мүнөө ажаллажа байһан газарһаань абаад, гээгдэнги колхозуудые дэбжээхын, тиимэһээ хүдөө ажахые түргөөр хүгжөөхын тула хэрэгтэй болоһон газартань эльгээхэ аргагүй гээшэ аал, нүхэдүүд.

Мүнөө үедэ нэгэ түрүүлэгшые нүгөө түрүүлэгшээрнь юрэ һэлгээд лэ орхихо бэшэ—энээнһээ үрэ дүн гарахагүй байна, харин гээгдэнги түрүүлэгшын оронདо түрүү, һайн эмхидхэгшые табиха шухала. Ниитын нүлөөнэй, туһаламжын ехэ удхашанартай байһаниинь элитэ. Энээниие араднай ойлгоно гээшэ. Тиимэһээ энэ асуудалые бэелүүлхэ хэрэгтэй. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ асуудалые шэнэдхэн табиха шухала байна. Энээн тушаа һүүлэй жэлнүүдтэ бага бэшэ ажал хэгдээ. Гэхэ зуура, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ асуудал үшөөл эмхитэй һайнаар табигдаагүй байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй, нүхэдүүд. Хүдөө ажахын организацинууд эмхидхэлэй хүдэлмэри үшөөл һулаар ябуулна. Энэ асуудал мүнөө үедэ шиидхэхы удхашанартай байна, нүхэдүүд. Хойрог нобшо ябадалтай эрид тэмсэхэ шухала. Иимэ хойрог нобшо хүтэлбэриин шалтагаанһаа түрүү колхозуудай зэргэдэ гээгдэнги колхозууд, 100 гектар газарта 2—2 центнер мяха абадаг ажахынууд бии байдаг. Иимэ колхозой түрүүлэгшэдэ нэгэшье хүн гар хүрэдэггүй, тэрээниие хүн магтадаггүй, харин тиихэдэнь тэрэ түрүүлэгшэ һанаа амархан һуужа байдаг.

Хүтэлбэрилэгшэд тиимэ хүниие дурдахаһаа эшэжэ, тэрээн тухай хаанашье хэлэдэггүй, выставкэдэшье харуулдаггүй, үгэ соогоошье тэмдэглэдэггүй. Тиимэ колхоз тухай юун гэжэ хэлэлтэйб? Сэхыень хэлэхэ хэрэгтэй, хэрбээ иимэрхүү үнэн баримта тухай хэлээ һаа, элидхэлшэдэ өөртэнь аягүй байхал. Тиимэһээ элидхэлшэ дуугай гарадаг, харин тиихэдэ гээгдэнги колхозуудай түрүүлэгшэдтэ һайниинь тэрэ болодог.

Бидэнэр ажал хүдэлмэреэ шэнэдхэн табиха ёһотойбди. Томо эбэртэ бодо малые искусственнаар үрэжүүлдэг США-гэй нэгэ компанида мэдэлтэй искусственнаар үрэжүүлгын станцида манай хүдөө ажахын делегациин ерээд байһан тухай кинокартина нэгэтэ хараа һэм. Тэрэ компаниин хүтэлбэрилэгшэд иигэжэ хэлэһэн байгаа: «Искусственнаар үрэжүүлгэ — танай ородой арга метод мүн. Тэрэ арга методыетнай бидэнэр хэрэглээд, ехэ олзо абанабди».

Томо эбэртэ бодо малые искусственнаар үрэжүүлхэ арга методэй Советскэ Союзда дэлгэрһэндэ орходоо США-да мүнөө үедэ ехээр дэлгэрэнхэй. Манда колхозууд, совхозууд бии гээшэ. Тиимэһээ манай хүтэлбэрилэгшэд капиталистнуудта орходоо ажалаа үлүү һайнаар эмхидхэжэ шадаха аргатай гэжэ һанамаар юм. Гэхэ зуура, энэ хэрэг манайда эмхидхэгдэнэгүй, энээнэй түлөө хэншье харюусанагүй. Заабари үгөөл һаа болоо. Захяа заабари бэшэхэ бэшэ, харин хэрэг ажалые һайнаар эмхидхэжэ, хүсэндэнь хүргэхэ хэрэгтэй байна, тиибэшье энэ хэрэгые хэншье эрхилнэгүй.

Манай туршалгын зарим станцинуудые, хүдөө ажахын талаар научно-шэнжэлэлгын институдуудые абаад үзыт. Тэдэнэрэй научна хүдэлмэринь зарим ушарта үйлэдбэритэй ямаршье холбоо барисаагүй байдаг. Институдай коллективэй хэһэн ажалые үйлэдбэридэ хэрэглэхэдэ ямар аша туһа үгэхэ гээшэб гэжэ сэгнэгдэнэгүй. Арбан жэлэй саада тээ Киевһээ Московско область ерээд, уданшьегүй хартаабхын ажахы эрхилдэг научно-шэнжэлэлгын институдта ошоһон байгааб. Эндэ хартаабха шэнжэлэлгын талаар хүдөө ажахын наукын бүхы дээжэнь сугларанхай гэжэ хэлэмээр. Тэндэ науканудай докторнууд, кандидадууд хүдэлнэ, тиигэбэшье хартаабхын ургаса тэрэ үедэ зэргэлээд байһан колхозуудайхиһаа муу байгаа һэн. Иимэ институдай дүй дүршэлые хэн хэрэглэхэ гээшэб гэжэ асуултай болоно. Энээн тухайда эрдэмтэдтэ сэхэ руунь хэлээ һэм. Нэгэ эхэнэр ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэн иигэжэ хэлээ һэн: «Та маниис юундэ иигэжэ нэрыемнай хухалжа байнат!» Тиихэдэнь тэрээндэ иигэжэ харюусаа һэм: «Зэргэлээд байһан колхозуудайхиһаа танай хартаабхын ургасын муу байхадань танда юун гэжэ хэлэлтэй гээшэб. Танһаа һургаал абажа бололтой аал? Таанад колхознигуудһаа һургаал абаха ёһотойт».

Гэхэ зуура, тиимэ эрдэмтэд муу бэшээр ажаһууна, шаншье абана. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Эдэ бүгэдэ юрэ бусын хэрэг гэжэ тоологдоно. Юундэ тиигэнэб? Ажал хүдэлмэриингөө үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэнэйнь түлөө тэдэнэр үнэндөө харюусанагүй ха юм. Эдэ хүнүүд хүндэтэй, ухаантайшье хүнүүд гээшэ, хэрэг ажалайнгаа иимээр табигдаһан дээрэһээ гансашье тэдэнэр зэмэтэй бэшэ байна.

Эдэ хүнүүдые эмхидхэлэй ондоо эрхэ байдалда табижа, наукын туйлалта, эрдэмтын хэһэн тодорхой ажалынь колхозууд болон совхозуудай ажал хүдэлмэридэ хэр зэргээр хэрэглэгдэнэ гээшэб гэжэ хаража үзөөд, тэдэнэрэй ажалые сэгнэдэг болохо зэргэтэйбди. Өөрынгөө бии болгоһон сортоор таригдаһан гектар бүхэнэй түлөө урдань селекционер шан абадаг байһан юм.

Арад зоной дунда хүндэтэй болоһон, бэлигтэй эрдэмтэд манда олон бии. Жэшээнь, гайхамшагта селекционер Василий Яковлевич Юрьевые абаад үзыт. Энэ хүн һаяшаг ная хүрөө. Нүхэр Юрьев Социалистическэ Ажалай Геройн хоёрдохи алтан медаляар шагнагдаһан байна. Тэрэнэй байгууһан сорт Советскэ Союзай ехэ талмай дээрэ тариганхай.

Үйлэдбэритэй холбоо барисаа һайнтай байһан эрдэмтэд ехэ амжалта туйладагынь элитэ. Хэһэн ажалайнь үйлэдбэридэ хэр зэргээр хэрэглэгдэдэг байһые хараадаа абажа, бусад эрдэмтэдтэ түлөөһэ үгэдэг болоо һаа зүйтэй гээшэ ха.

Научна эмхи зургаануудай хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха, хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандаха ушарые болюулха хэрэгтэй. Хүн бүхэнэй тодорхой хэрэгэй түлөө харюусахаар, хэһэн ажалайнгаа түлөө салин хүлһэ абахаар научна ажалые эмхидхэхэ шухала.

Хүдөө ажахын талаар научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудта ушардаг харюусалгагүй ябадалые болюулха тухай би хэлэнэб. Энэ хэлээшые манай партийна организацинуудта, советскэ, хүдөө ажахын органуудта хабаадуулмаар. Һаяшаг би Латви ошоо һэм. Партийна эдэбхитэдтэй хөөрэлдөөн боложо, тэндэ хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ тушаа асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Латвида 1200 колхоз бии хаш, хүсэд һананагүйб. Хэдыб, нүхэр Калнберзин?

Я. Э. Калнберзин. 1220.

Н. С. Хрущев. Латвиин КП-гэй ЦК-дэ хүдөө ажахын талаар секретарь бии. Секретарь туһалагшанартай юм, туһалагшанаргүй һаа ямар секретарь байха гээшэб. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Гадна ЦК-дэ хүдөө ажахын таһаг бии, тэрээндэ мүн лэ өөрын штадууд бии юм. Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ хүдөө ажахын талаар тусхай орлогшотой. Мүн тэрэ орлогшонь хүдөө ажахын талаар бүлэг хүнүүдые даажа байдаг. Саашань хүдөө ажахын министр гэжэ бии, тэндэ мүн лэ ехэ аппарат байдаг. Үшөө партиин райкомууд бии ха юм. Тэндэ мүн лэ тусхай штадууд бии. Тусхай штадтай райгүйсэдкомууд бии байна. Энэ минии хэлээшэ бусад республиканууд болон областьнуудташье хабаатай байна, нүхэдүүд.

Нүхэдүүд, гансал хүдөө ажахые эрхилдэг хүдэлмэрилэгшэдые суглуулха болоо һаамнай, республикадахи эдэ бүхы хүдэлмэрилэгшэд бии байһан колхозуудай тоотой адлирхуу гү, али үлүүшье байжа болохо.

Зоной дундаһаа. Үлүү...

Иимэ ехэ аппарадтай байһан аад, зарим газарта партийна организацинууд гээгдэнги колхозуудта һайн түрүүлэгшэнэрые оложо шададаггүй байна.

Тобшохоноор оньһон үгын ёһоор хэлэхэдэ: «Олон тарбаган набшоёо хүшэхүрэнэгүй» гэһэншүү болоно. Колхозой һайн түрүүлэгшые, һайн бригадирнуудые шэлэн олохо гээшэ ямар удхашанартайб? Энэ асуудалые шиидхэбэл, хэрэг ажал амжалтатайгаар шиидхэгдэхэ байна. Бүгэдэндэ хүндэтэй, бүгэдэндэ мэдээжэ нүхэр Орловский эндэ һууна, тэрээндэл адли хүнүүд олон бии. Иимэ хүнүүд үйлэдбэреэ һайн мэдэнэ, колхознигуудые шадамараар эмхидхэнэ. Тэдэнэр захяа заабаригүйгөөр хэрэгээ амжалтатайгаар эрхилнэ.

Предприятинуудай директорнуудые абаад үзыт? Тэдэнэр совнархозой түрүүлэгшын заабариие хараад лэ ажаһууна аал? Тиигэжэ хэлэхын аргагүй. Совнархоз эмхидхэхы үүргэеэ дүүргэнэ: түсэб тодорхойлно, предприятинуудые материалаар хангана. Завод өөрынгөө хэрэг ажалые бүтээнэ. Инженернүүд, хүдэлмэришэд, мастернууд ажал хэрэг эмхидхэжэ, бүхы юумые шиидхэнэ. Бүхы колхоз, совхозууд юундэ иигэжэ эмхитэй һайнаар, заводуудай коллективтэл адляар ажалланагүйб? Яахадааб гэхэдэ, зарим колхозуудта түрүүлэгшэнэрээр муу хүдэлмэрилэгшэд олон жэлэй турша соо ажаллана, зарим түрүүлэгшэ гурбан колхоз задагайруулаад, 4-хиинь хараашалжа ябана. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Партийна организацинууд иимэ муу ябадалтай һулаар тэмсэнэ.

Би үгынгөө түрүүшын хубиие дүүргэхэмни. Хүдөө ажахын талаар манай урда табигдаһан ехэ зорилгые зүбөөр ойлгохо бэзэт гэжэ һананаб.

(Үргэлжэлэлынь, 2-дохи нюурта)

*) Элидхэл хуряангыгаар оршуулагдажа толилогдобо.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэhэн үгын үргэлжэлэл

Техникын дэбжэлтын ашаар ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Нүхэдүүд! Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байhан асуудалнууд тушаа тогтохыемни зүбшөөгыт. Арадай экономико, материальна байдал, культура хүгжөөхэ тушаа партиимнай XXI съезд асари ехэ зорилго табиhан байна. Партиин съездын шиидхэбэринүүдые туйлай ехэ политическэ, ажалай дэбжэлтэтэйгээр угтаhан байна. Долоон жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөөн бүхы орон доторнай дэлгэрэнхэй.

Долоон жэлэй даабаринуудые дүүргэлгын талаар түрүүшын hарануудай туршада муу бэшэ амжалта туйлагдаа. Валовой продукци гаргалгаар 5 hарын түсэб 105 процентээр дүүргэгдэ, үнгэрэгшэ жэлэй энэ үетэй сасуулбал промышленна продукци бүтээн гаргалга 11 процентээр дээшэлhэн байна. Үнгэрэгшэ жэлэй тэрэ үетэй сасуулхада капитальна хүдэлмэриин хэмжээн 9 процентээр, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри 14 процентээр ехэ болоо. Промышленностьдо, барилгада ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даабари 103 процентээр дүүргэгдэhэн байна. Энээн тушаа муу бэшэ амжалта туйлагдаа. Гэбэшье түсэбтэ даалгабариин ёhоор ажалайнгаа бүтээсые 105 процентээр дээшэлүүлхэ hаамнай бүришье hайн байха hэн. Экономическа районууд, хэдэн мянган предприяти, барилганууд хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө ЦК-гэй Пленумдэ бэлдэжэ, үйлэдбэриин шэнэ амжалта туйлаhан байна.

Манай ороной арадай ажахын бүхы hалбаринууд ехэ дэбжэлтэ туйлажа байна. Москвагай, Ленинградай, Свердловскын, Владимирай, Украинын, Белоруссиин болон бусад промышленна центрнүүдэй, область болон республиканудай предприятинуудай олохон коллективүүд доторойнгоо арга боломжонуудые эрхим hайнаар ашаглаhанай ашаар долоон жэлые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн уялга абанхай. Түсэбөө болзорhоонь урид дүүргэхэ тушаа эдэ экономическа районуудай абаhан уялганууд манай хүсэнэй ехээр ургаhые, туйлай ехэ арга боломжотой байhыемнай гэршэлэн харуулна. Энээнтэй хамта энэ юу харуулнаб гэхэдэ, промышленностиие болон барилгые хүтэлбэрилхэ хэрэг шэнэдхэн хубилгаhанай hүүлээр үйлэдбэри хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэдэг болоо.

Коммунистическэ общество байгуулхын тулада ажалай бүтээсые хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ ябадал шиидхэхы удхашанартай. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ гол шухала зорилгонуудаймнай нэгэниинь мүн болоно, юуб гэхэдэ энээнгүйгөөр коммунизмда эсэсэлэн орохо хэрэг туйлагдажа шадахагүй гэжэ В. И. Ленин hургаша hэн. Ажалай үндэр бүтээсэ имагтал техническэ дэбжэлтын үндэhэ hуури дээрэ туйлагдажа болохо юм. Тиимэhээ наука болон техникые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, үйлэдбэриие үргэнөөр оньhожоруулха ба автомадаар зэбсэгжүүлхэ, ажалшадай культурно-техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ ушартай болонобди.

Партиин ленинскэ генеральна хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлhээр, манай арадай баатарлиг хүсэлэл оролдолгын ашаар, Советскэ Союз түүхэтэ богонихон болзор соо ээгээ ехээр хүгжэhэн индустритэй, механизированно хүдөө ажахытай, түрүү наука болон техникэтэй хүсэн түгэлдэр орон болонхой. Мүнөө бүхы дэлхэй Советскэ Союзай туйлаhан агуу ехэ эдэ туйлалтануудые мэдэнэ. Дэбжэлтын замаар дабшахадаа манай ороной туйлаhан амжалтануудые үдэр бүхэн гэршэлжэ үгэнэ.

Нүхэдүүд! Москвагаа Нью-Йорк хүрэтэр «ТУ-114» самолёдой газарта буунгүйгөөр ниидэжэ ошоhыень үсэгэлдэр сэдьхэлээ хүдэлгэн, ехэтэ hонирхон бидэнэр адаглан хараабди гэжэ би hанаhаб. Самолёдоор нүхэр Козлов Нью-Йоркдохи манай выставкын нээлгэдэ ошоhон байгаа. Энэ ниидэлгэ оройдоо 11 час 6 минута соо үргэлжэлээ гэhэн мэдээсэлые бүхы совет хүнүүд айхабтар ехэ баяр баясхалантайгаар угтаа. Манай ороной түлөө, эгээн түрүүн иимэ ниидэлгэ манай хэhэнэй түлөө омогорхожо байhанаа мэдүүлэн, совет хүнүүд энэ мэдээсэлые угтаhан байна. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Промышленностиие болон барилгада техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ тушаа КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтэ тухай партиин Центральна Комитедэй Пленумэй зүбшэн хэлэhэн асуудал долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ түрүүшын ээлжээнэй удхашанартай. Энэ хадаа нэн түрүүн юуб гэхэдэ, үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньhожоруулга болон автомадаар зэбсэгжүүлгэ, автомат болон поточно лини нэбтэрүүлгэ, хуушараhан техникые шэнэ, хэб болон зэр зэбсэгүүдые шэнээр hэлгэлгэ мүн болоно.

Эдэ хэмжээ-ябуулганууд промышленна үйлэдбэри болон барилгые саашадань үргэдхэхэ, продукциин шанар hайжаруулха болон өөрынь үные химдаруулха гэhэн гол зорилготой. Имагтал техническэ дэбжэлтэ туйлаhанай, наука болон техникын эрхим туйлалтанууд, түрүү дуй дүршэлэй үндэhэ hуури дээрэ ажалай бүтээсые хурдан түргэнөөр, хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, арадай ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэхэ ябадал хангажа болохо юм. Энэ хадаа эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудтай хэгдэхэ амгалан ёноной мүрысөөндэ сагай талаар илажа гарахын тулада тон шухала удхашанартай.

Техническэ дэбжэлтын түлөө тэмсэхэ зуураа, бидэнэр бүри бүтээсэ ехэтэй машинануудые гаргадаг болохо, тэдэнэй конструкциие нарижуулан hайжаруулхын, машина болон түхеэрэлгын шэгнүүр бага болгохын түлөө оролдосотойгоор ажаллаха, металл алмаха, шэнэ материалнуудые нэбтэрүүлхэ уялгатайбди.

Энээнэй тулада конструкторнуудай хүдэлмэриие нилээд hайжаруулха, конструкторнуудай бюро болон туршалгын база бэхижүүлхэ, творческо ухаан бодол хүгжөөхын тула эрхим hайн эрхэ байдал байгуулха, шэнэ машинануудые бүтээхэ болон тэдэниие түргэн шалгаха хүдэлмэри түргэдхэхэ, үйлэдбэридэ шэнэ hайн түхэлэй машинануудые бүри хурдан түргэнөөр нэбтэрүүлхэ ябадал хангаха шухала.

Энээнтэй дашарамдуулан, хуушарhан зарим ойлгомжые шэнээр хаража үзэхэ тушаа ажаглалта хэхэ байнаб. Өөрынгөө хүдэлмэри столой саана стул дээрэ hуугаад хэдэг хүн бүхэниие саарhа эреэлээшэн, албан хойрог хүн гэжэ тооложо hанал болод манайда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Үнэхөөрөөшье, стол хадаа хүниие саарhатай зууралдан хүдэлхые баадхана ха юм. Зүгөөр творческо хүнүүд—эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернууд хүдэлмэридөө байхадаа—столой саана hуугаал, наука болон техникэдэ шэнэ нээлтэнүүдые зохёодог, машинануудай шэнэ конструкци байгуулдаг байhаниинь мүн лэ мэдээжэ ха юм. Тиимэhээ хамhабариин хүдэлмэрилэгшэдэй үсөөн байха бүри үйлэдбэриин эмхидхэл hайн байдаг гэhэн баталамжа ходоодо зүб байдаггүй. Гар ажалай хүсөөр үйлэдбэриин бүтээгдэдэг байхада, жэшээнь, хүрзэ болон тачкануудые хэрэглэн газар малтаха хүдэлмэридэ энэ баталамжа зүб байдаг. Тиихэдэ мүнөө эдэ хүдэлмэринүүдые газар малтадаг машинануудай, алхалан ябадаг экскаваторнуудай хүсөөр бүтээдэг болоод байхадамнай, хүдэлмэришэд болон хамhабариин хүдэлмэрилэгшэд хоёрой хоорондохи тоо эрид хубилна—механизмууд дээрэ хүдэлдэг хүдэлмэришэдтэ орходоо хамhабариин, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй тоо олон болоно.

Тиимэ болохолоороо, хүдэлмэриингөө столой саана hуугаад хүдэлдэг бүхы хүнүүдые саарhа эреэлээшэн, албан хойрог хүнүүд гэжэ захаhаань абаад тооложо болохогүй. Хэрбээ машинануудые hайжаруулгада, үйлэдбэриие нарижуулан hайжаруулгада шэглүүлэгдэhэн творческо хүдэлмэриие анхаралдаа абаад байбал, иимэ ажал-ябуулга эрхилдэг хүнүүд үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ тон шухала үүргэ дүүргэдэг байhаниинь мэдээжэ болоно ха юм. Жэшээнь, автоматическа лини байгуулхын тулада конструкторнууд болон бусад мэргэжэлтэд кабинедүүд соо hуугаад хүдэлмэрилхэ, бүхы шухала тоосоонуудые хэхэ, шэнэ машинануудые зохёон байгуулха, автомат зэбсэг нэбтэрүүлхэдээ шэнэ гуримуудые зохёохо ушартай болодог гээшэ.

Хэрбээ автоматическа шэнэ лини зохёоhон хүдэлмэриие анхаралтайгаар шудалаад байхада, энээндэ мэргэжэлтэдэй дүүргэhэн үүргын ямар ехэ байhаниинь эли тодо болохо бшуу. Тиихэ зуураа, автоматическа лини хангажа байhан хүдэлмэришэдэй болон энэ лини зохёон байгуулhан мэргэжэлтэдэй хоорондохи тоо сасуулхада эли тодо боложо үгэхэ: энэ хадаа 1 болон 10 гэhэн тоогоор тодорхойлогдохо гэхэ гү, али цех соо хүдэлдэг нэгэ хүдэлмэришэн ба канцеляри кабинет соо хүдэлдэг 10 хүдэлмэрилэгшэд болоно. Зүгөөр кабинет соо хүдэлдэг хүнүүд огто албан хойрог хүнүүд бэшэ, харин шэнэ юумэ байгуулдаг, мүнөө үеын эрдэм ухаа мэдэдэг, тэрэнээ үйлэдбэри дээрэ шадамараар хэрэглэдэг болон техникые улам саашадань хүгжөөдэг хүнүүд болоно бшуу. **(Үни удаан үргэлжэлhэн альга ташалга).**

Конструкторнуудай бюро болон заводуудтахи лабораторинуудhаа гадна, манда научна болон научно-шэнжэлэлгын институдууд хэрэгтэй. Инженернүүд болон конструкторнуудай бүри hайн оньhон машинануудые амжалтатайгаар зохёон байгуулхын тулада, техникын саг үргэлжэ нарижуулан hайжаруулагдажа байхын тулада наука хадаа тэдэнэй урагшаа дабшаха замые гэрэлтүүлжэ байха уялгатай.

Коммунизмын үедэ научна эмхи зургаанууд, конструкторнууд болон бусад мэргэжэлтэд бүри нилээд олон болохо, ехэ эрдэм ухаатай болоhон хүдэлмэришэд орёо оньhон, үндэр бүтээсэтэй машинануудые мүн лэ жолоододог болохо. Бидэнэр энээндэ ухаан сэдьхэлэйнгээ талаар бэеэ бэлдэхэ, хүдэлмэреэ имагтал иимэ шэглэлтэйгээр ябуулха, эмхидхэхэ ёhотойбди. **(Альга ташалга).**

Энэ хадаа техническэ дэбжэлтэ бэелүүлхэ ниитэ зорилгомнай болоно. Тодорхой зорилгонууд тухай хэлэхэ болоо hаа, би нэгэ хэдэн hанамжа хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Эдэ hанамжануудай зариманиинь зүблөөнүүд дээрэ, минии уулзаhан нүхэдүүдтэй хөөрэлдэхэ үедэ хэлэгдэhэн байгаа.

Тэмдэглэгдэhэнэй ёhоор, түрүүшын ээлжээндэ бүри hайн шэнэ машинануудые байгуулха талаар конструкторска хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Шэнэ машинын конструкциингаа талаар зохёогдоод байхада тэрэниие бүтээн гаргаха ябадал эмхидхэхэ шухала. Мүн машинын детальнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэг эмхидхэхэ асуудал, энээниие хайшан гээд эмхидхэхэб, ямар машинанууд дээрэ эдэ детальнуудые бүтээхэдэ аша үрэтэйб гэhэн асуудалнууд шиидхэхы удхашанартай болоно.

Үйлэдбэриие нарижуулан hайжаруулха зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ шудхалаагай үйлэдбэри, электрогагналга болон флюс доро гагналга шухала үүргэ дүүргэдэг юм. Бидэнэр Пленум дээрэ нүхэр Патоной хэлэhэн гайхамшагта үгые ехэ анхаралтайгаар шагнаабди. Нүхэр Патон болбол автомадаар гагналга хэхэ талаар гайхамшагта уг баялиг орхиhон өөрынгөө эсэгын хэрэг үргэлжэлүүлhэн эрхим хүбүүн мүн болоно. Тэрэ хадаа гагналга болон электрогагналгын, шудхалаагай үйлэдбэриин, хэбүүдые нэбтэрүүлгын болон кузнечно-прессовэ ажахын удхашанар тухай ехэ hайнаар хэлээ.

Совнархозууд, манай партийна организацинууд шэнэ машина байгуулха, тэдэнэй детальнуудые үйлэдбэрилхэ талаар бодото ажал хүдэлмэридэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй.

Мүнөө үшөө гээгдэжэ байhан шудхалаагай үйлэдбэриие шэнэдхэн хубилгахын түлөө оролдосотойгоор тэмсэхэ шухала. Энээниие хайшан гээд hайнаар хэхэб, энээн тухай гүнзэгыгөөр бодомжолжо үзэхэ хэрэгтэй. Энээн тушаа уряанууд яhала олоор хэлэгдээ, зүгөөр гансахан уряануудаар хэрэг бүтэхэгүй бшуу. Энэ хэрэгэй түлөө бодотоор оролдохо хэрэгтэй. Бүхы хүдэлмэриинь оньhожоруулагдаhан байха. Шудхалаагай үйлэдбэри совнархоз бүхэнэй эмхидхээ hаань, hайн гэжэ hанагдана. Нүхэдүүд, 40 жэлэй саада тээ ехэнхидээ гар ажалай хүсөөр хэгдэдэгтэл адли шудхалаагай үйлэдбэри манайда мүнөө үшөөл бии байhаниинь гэмшэлтэй. Энэ хадаа манай мүнөөнэй үйлэдбэриин хэмжээн гээшэ гү? Газарай шорой, хэб, шудхалга бэлэдхэхэ хүдэлмэри, шудхалаа мүлихэ болон бусад хүдэлмэриие оньhожоруулха шухала.

Манай нэгэ оборонно завод дээрэ нүхэд Устинов, Дементьев гэгшэдтэй ошоходомнай, тэндэ нарин шудхалаа амжалтатайгаар хэгдэжэ байгаа hэн.

Зоной дундаhаа. Абаhаар лэ хабсаралгада ябуулагдана.

Н. С. Хрущев. Зүб, механическа болбосоруулгада оруулагдангүйгөөр сэхэ хабсаралгада эльгээгдэнэ. Энээнтэй хамта шудхалаас бүдүүлигээр мүлидэг шудхалаагай үйлэдбэри манайда үшөөл бии. Наука болон техникын эрхим hайн туйлалтануудые манай бүхы предприятинуудай хэрэглэжэ шадаха, хэрэглэхэ уялгатай байхада иимэ ябадалтай хайшан гээд эбсэжэ болохо гээшэб!

Олон частотатай ток хэрэглэн, агаараар даруулан детальнуудые болбосоруулха хэрэг саашадаа ехээр хэрэглэгдэдэг болохо байна. Энэ ушарта металл отологдодоггүй, зурагдаhан боложо хаягдадаггүй, харин бүри шэнэ технологи хэрэглэhэнэй ашаар зохистой хэбтэй болодог.

Совнархозой түрүүлэгшэнэр энээниие hайнаар ойлгодог гэжэ батаар этигэнэб, зүгөөр тэдэниие үдэр бүриин хэрэгүүд хододоо hамааруулдаг байна. Мүнөө үеын эрхэ байдалай эрилтын ёhоор үйлэдбэреэ ябуулха гэхэдэнь, тэдээндэ заримдаа хүсэ шадал болон арга боломжо хүрэдэггүй байха юм. Тиимэ болохолоороо, тэдээндэ туhаламжа хүргэхэ хэрэгтэй, бидэнэр энээниие заабол хэхэ уялгатайбди.

Гагналгын хүдэлмэри саашадаа үгаа ехээр хүгжэхэ байна. Гагналгын үйлэдбэри хадаа мүнөө үеын техническэ хэмжээнэй үндэhэ hуури дээрэ hайнаар эмхидхэгдэхэ ёhотой. Өөрынгөө база дээрэ захилнуудые дүүргэн, гагналга хэхэ хүдэлмэришэдые нютагуудта эльгээжэ байгаад совнархозой предприятинуудта хэрэгтэй гагналгын хүдэлмэри хэхэ тусхай мэргэжэлтэй заводууд экономическа район бүхэндэ байгуулагдаха ёhотой.

Ажалай иимэ эмхидхэл тон шухала, юуб гэхэдэ, ехэ хэмжээнэй элдэб янзын гагналгын хүдэлмэри хэхэдэ эрхим hайн шадабаритай хүдэлмэрилэгшэд болон техническэ талаараа hайнаар зэбсэгжүүлэгдэhэн үйлэдбэри хэрэгтэй юм. Тус тустаа элдэб мэргэжэлтэй электрогагнууршадые завод бүхэнэй хүдэлгэжэ байха аргагүй байhаниинь мэдээжэ. Гагнагдаhан деталиин гагнагдаhан зүйдэлөөрөө хэзээдэшье хэмхэрхэгүйн тула гагналгын хүдэлмэриин үндэр шанар хангаха ёhотойбди. Гагналгын талаар мүнөө үедэ туйлагдаhан арга иимээр гагнаха эрхэ олгоно. Патоной институдта бидэнэрэй ошоходомнай гагнагдаhан детальнуудые хэмхэлэн hалгааха туршалга харуулагдаа hэн. Туршалга юу харуулааб гэхэдэ, металл хадаа гагнагдаhан газараараа эбдэрдэггүй, харин бүхэли бүхэлеэр эбдэрдэг байба. Тиимэ болохолоороо, гагналгын хүдэлмэри эгээл бата бэхеэр хэгдэhэн болоно.

Кузнечно-прессовэ ажахы тухай нэгэ хэды үгэ хэлэхэ байнаб. Энэ талаар манайда бии байhан арга боломжонууд хүсэд дүүрэнээр, хододоо бодомжотойгоор хэрэглэгдэнэгүй. Табан жэлэй урда тээ хүсэ ехэтэй прессүүдые байгуулха зорилго табигдаhан байгаа. Тэдэ прессүүд «Уралмаш» завод дээрэ зохёон байгуулагдаhан, бүтээн гаргагдаhан юм. Гайхамшагта эдэ прессүүд ёhотоор лэ үшөөл ашаглагданагүй. Имагтал мүнөө үедэ зарим прессүүд предприятинууд дээрэ тодхогдожо эхилээ, тиихэдэ бусад прессүүдтэ мүнөөшье хүрэтэр хүдэлмэриин газар бэлэдхэгдээгүй байhаар. Эдэ прессүүдэй ээзэд тэдэниие ашаглалгада оруулха, эрхим hайнаар ашаглаха тухай даншье hаа багаар бодомжолно.

Нёдондо жэл нэгэ заводто ошоходоо, хүсэ ехэтэй прессые тодхожо байhан хүдэлмэри хараа hэм. Тиихэдэ энэ прессые үлэмжэ hайнаар ашаглаха тухай хэлэhэн байгааб. Мүнөө, минии харахада, хүтэлбэрилхы нэгэ хүдэлмэрилэгшэ энэ заабариие дүүргэжэ байнаб гэжэ хожомынь хэлэхын тулада энээниие шэнэ ухаан бодол шэнгеэр бэшэжэ абаhан байна. Нүхэдүүд, энэ талаар ямаршье заабари хүлеэжэ hууhанай хэрэггүй, юуб гэхэдэ, шэнэ техникые зүбөөр ашаглаха тушаа мэдээжэ хэмжээнүүдые ябуулха хэрэгтэй ха юм. Шухала хэрэгые зүндөө бүтэхэ ябадалда орхижо болохогүй, юуб гэхэдэ, пресс тодхоод, hүүлээрнь завод захил хэхэ баатай болоо гэжэ хэлэхэ ушар гаража болохо бшуу. Энэ хадаа ямаршье бодомжогүй, ээзэн буса ябадал гээшэ. Прессые миин байлгаха гү, али хүсэд дүүрэнээр ашаглангүй байлгаха ябадал гаргажа болохогүй. Энэ пресс дээрэ шэнэ, бүри hайн машинануудые зохёон байгуулхын тулада олохон детальнуудые бүтээжэ болохо байна.

Зэр зэбсэгүүдые үйлэдбэрилгэ эмхидхэхэ тухай асуудалда онсо анхарал хандуулагдаха ёhотой. Зүгөөр энэ хэрэг олохон газар нютагуудта барга бүдүүлигээр хэгдэдэг байhаниинь гэмшэлтэй. Бодото байдал дээрэhээ харахада, завод бүхэн өөртөө хэрэгтэй зэр зэбсэгүүдые өөhэдөө бүтээдэг байха юм. hайн зэр зэбсэгүүдгүйгөөр амжалтатайгаар хүдэлхын аргагүй гээшэ. Тиимэhээ мүнөө үеын арга методүүдэй үндэhэ hуури дээрэ зэр зэбсэгүүдэй үйлэдбэрилгэ үлэмжэ hайнаар эмхидхэхэ тушаа хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха, ябуулха, поточно лини дээрэ элбэг, олон янзын зэр зэбсэгүүдые бүтээн гаргаха ябадал хангаха шухала. Тиихэ зуура, продукциин шанар hайжаруулха, өөрынь үные химдаруулха зорилго шиидхэгдэхэ байна.

Зэр зэбсэгүүдые үйлэдбэрилгэ эмхидхэхэ тушаа hайн hайн олон арга манайда бии, зүгөөр тэдэниие бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэг олонхи ушарта зүндөө орхигдошонхой. Госплан, совнархозууд өөhэдынгөө хүдэлмэриие шэнэдхэн табиха, зэр зэбсэг үйлэдбэрилгые hуларшагүй хинаалта доро абаха ёhотой. Бидэндэ металл отолхо болон бусад материалнуудые болбосоруулха зэр зэбсэгүүд тухай, хэмжэлгын зэр зэбсэгүүд тухай хэлэнэб, энээнгүйгөөр бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхын аргагүй бшуу. Тэрэшэлэн зэр зэбсэгүүдтэ хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилхэ тухай анхаралаа табиха шухала.

Пленум дээрэ үгэ хэлэhэн зарим нүхэд шүрэб, болты болон бусад барюулга, бүхэлэлгын түхеэрэлгэнүүд тухай асуудалые тон зүб табина. Колхозуудай хүүзинсэдэ тахын хадааhануудые өөhэдөө дабтажа хэдэг байhыень hайшаахын аргагүй.

Болты, шүрэб, гайка, малгайлха хадааhа гэхэ мэтын бүхэлэлгэ, барюулгын түхеэрэлгэнүүдые нютаг нютагуудта үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо хэрэгтэй, совнархозууд hанаагаа табидаг болохо ёhотой. Бүхэлэлгын бүхы материалнуудые гаргажа байха тусхай завод бии болгоо hаань, тингээд тэдэнэйнгээ ажалые hайнаар оньhожоруулаа hаань, совнархозуудта ашаг олзотой байха hэн гэжэ hанагдана. Иимэ заводууд хододоо захил ехээр абажа, дүүрэн хүсөөрөө хүдэлжэ байха. Бүхэлэлгын материалнуудые улам нарижуулаа hаа, ехэ удхашанартай байгаа. hая бидэнэр Москвада бэлдэгдэжэ байгаа Америкын выставкэ ошоходоо павильоной оройн барилгатай танилсаабди. Тэдэнэр хэдэн тээшэнь таарулан холбожо, нэгэ түхэлэй зүйлнүүдээр пүмпэгэр оройень зүйжэ байгаа. Тингээд хэдэн хэhэг зүйлнүүдые нягажа холбодог, зүйдэг байhаниинь тон hонирхолтой байба. Тэдэнэр хүнгэн сагаан хэhэг хабтагай түмэрнүүдые зүйхэдөө хадааhа малгайлжа байдаг бэшэ, харин сагаан түмэрөөр хэгдэhэн шүрэбүүдээр шүрэблөөд, hүүлээрнь хабтагай түмэртэйнь нэгэ бэе болгон оньhон аргаар абаргадажархидаг байна. Игэжэ хүнгэн сагаан хабтагай түмэрнүүд мүн лэ хүнгэн сагаан шүрэбүүдээр нэгэ бэе болгогдон бүхэлэгдэдэг байба. Энэ дүршэлые шудалмаар.

Гээгдэнги hанaлтай эрид шууд тэмсэхэ, техникээ саг үргэлжэ нарижуулан hайжаруулха

Манай совнархозууд эдэ бүхы асуудалнуудые шэнжэлжэ үзөөд, өөhэдынгөө дурадхалнуудые Госпланда оруулха ёhотой. Энэ ехэшье, шухалашье хэрэг. Тиимэhээ энэ хэрэгтэ совнархозуудтай хамта партийна организацинууд оролсохо зэргэтэй.

Ажабайдалтай нягта холбоо барисаатай, тодорхой, шэглүүлэгдэмэл уг зорилготой байhан сагтаал манай партийна хүдэлмэри амжалтатай байха. Урагшаа дабшаха харгы замыемнай гэрэлтүүлдэг марксизм-ленинизмын революционно hургаалые үндэhэ болгон, партийна хүдэлмэреэ ябуулнабди. Зүгөөр, нүхэд, энэ hургаалые хүнүүдэй ухаан бодолдо hайнаар ойлгуулхын, гүрэнөө бэхижүүлхын тулада хүдэлмэришэн-таряашанай гарта гүрэнэй засагай байhан хада, коммунистическэ байгуулалтын бүхы хэрэгүүдые партиин хүтэлбэрилжэ байхада эд зөөриин баялигуудые бүхы хэмжээгээр ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха гээшэ тон шухала гэжэ тодо hайнаар ойлгохо ёhотойбди. Тиимэhээ үйлэдбэри эмхидхэхэ асуудал хадаа мүнөө сагта манай идеологическа хүдэлмэриин ехэнхи хубинь байха ёhотой. **(Альга ташалга).**

Нүхэдүүд, энэ hургаалые Марксын бии болгожо, Ленинэй саашадань хүгжөөжэ байхада хүдэлмэришэн анги социалистическэ байгуулалтын дүршэлгүй байгаа hэн. Марксын үедэ социалистическэ гүрэн гэжэ байгаагүй. Революци хэхын, революционно hургаалай үндэhөөр шэнэ ажабайдал зохёохо бодото арга боломжо бии болгохын тулада, тэрэ үедэ революционернүүд гансал энэ hургаалые шудалха, олониитые эмхидхэхэ асуудалда бэеэ зорюулдаг байгаа. Марксизм-ленинизмын hургаалые хүтэлбэри болгон, Коммунистическэ партиингаа ударидалга доро манай ороной хүдэлмэришэн анги социалистическэ революци хээ hэн. Тиигээд 42 жэл шахуу саг соо манай арадууд социализм амжалтатайгаар байгуулжа байна. Эсэслэн илалта туйлахын тулада түрүүшын хэмэл одопуудые, хэмэл планетэнүүдые байгуулжа, бидэнэр замбуулин руу дэгдээгээбди. Үйлэдбэреэ бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ, социализм, коммунизм байгуулжа байгаа хүн зондо эд зөөриншье, эдеэ хоолойшье зүйлнүүдые элбэг ехээр үгэдэг болохо ёhотойбди. **(Нэрьемэ альга ташалга).**

Манай hургаал номногшодой үүргые доошолуулжа болохогүй. Зүгөөр, нүхэд, бэшэ хүнүүдэй—мүнөөдэр коммунизм байгуулжа байhан хүнүүдэй үүргые доошолуулжа яашье болохогүй. Тэдэнэр ехэ хэрэг бүтээжэ байна!

Эндэ байhан нэгэ нүхэр намда иимэ удхатай бэшэг эльгээбэ: нүхэр Хрущев, энэ иихэдээ ганса промышленность тухай хүнүүд үгэ хэлээд, энээн тухайл хөөрэлдөөд лэ, юундэ нэгэшье хүн партийна хүдэлмэри тухай хэлэнэгүй гээшэб. Хүндэтэ нүхэрни, партийна хүдэлмэридэ хүдэлжэ байhан заводтонай шанар муутай, гологдохо зүйлнүүдэй гаргагдажа байхада, тэрэ үедэнь та манай орон дотор коммунизм байгуулха тухай лекци уншажа байба hэн гэлэйт... **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Хэрбээ научна ёhоор, бүри шанар hайнтайгаар хүнүүдые хүдэлгэдэг болохо талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ байгаа hаатнай, ехэ аша үрэтэй байхагүй гү? Эгээл энэмнай, хүн бүхэн өөр өөрынгөө газарта байhан, өөрынгөө ажалые hайнаар мэдэдэг байhан, эрхим hайн детальнуудые гаргажа hайн машинануудые хабсаргажа байhан ушар лэ партийна хүдэлмэримнай ха юм. Харин коммунизмын илан мандаhанай hүүлээр зуун жэлэй үнгэрхэлөөр хүнэй ухаан бодол ямар байхаб гэжэ лекци уншаха тухай асуудалые та аhан түрүүн табина бшуут. Зүгөөр, энэмнай аргагүйшье hайн лекци, намайе hайн лекцидэ дурагүй хүн гэжэ бү hанагты, харин тиибэшье иимэ элидхэл, лекцинүүдые табин жэл соо гү, али наян жэл соо уншангүй байхадамнай болохо **(энеэдэн, альга ташалган).** Харин тиигээд гололгондо гараха машинануудые, шанар муутай зүйлнүүдые гаргажа байгаа hаа, холо ошохогүйбди.

Нүхэдүүд! Хамжан ажаллалгын hайн байhан тухай эндэ ехээр хэлсэгдээ. Тиибэшье манай хамжан ажаллладаг аргада мүнөө бодожо үзэгдөөгүй, тодорхойлогдоогүй юумэнүүд олон гэжэ тоолоноб. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй бии болохо сагта байhан захиргаанай гуримай үедэ хамжан ажаллалга эмхидхэгдэhэн байна бшуу. Хара далайhаа Номгон океан, Балтиин далай хүрэтэр дайда дээрэ өөрынь мэдэлэй заводуудай байхада министр хамжан ажаллалгын гурим бии болгоходоо бодото эрхэ байдалые хараадаа абадаг байгаа. Тэрээндэ ондоо арга байгаагүй. Юундэб гэхэдэ, тэрэ министерствын заводууд ингэжэ ажаллахаар баригдаhан байгаа.

Харин мүнөө эмхидхэлэй шэнэ, ондоо эрхэ байдал бии болгогдожо, энээн дээрэhээ хамжан ажаллалгые ондоогоор эмхидхэдэг болохо ёhотойбди. Промышленность хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгахадаа хэрэгтэ хэрэггүй элдэб зөөлгэ, бодомжогүй хамжан ажаллалгые болюулха гэжэ мүн лэ хараалагдаhан байгаа.

Минии hанахада, нэгэ совнархоздол хамжан ажаллалга эмхидхэхэ hаа дээрэ байха байна. Гэбэшье, хододоо ингэжэ болохогүй. Юундэб гэхэдэ, зарим юумээр, жэшээ болгон хэлэхэдэ, Москва, Владивосток хоёрой хоорондо гэхэ гү, али Москва Одесса хоёрой хоорондо хамжан ажаллалга эмхидхээ hаа, үлэмжэ hайн байха бшуу. Зүгөөр, таарамжатай, шухала байhыень харалсажа, түүхэй эдэй талые харалсажа гү, али бусад ямар нэгэн ушар дээрэhээ али нэгэн үйлэдбэриие ингэжэ хамжан эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Тиимэhээ нэгэ совнархозой гү, али хүршэ совнархозуудай дэргэдэ, тиигээд имагтал холын хамжалга хэхээр үйлэдбэридэ хамжан ажаллаха, таарамжатай байгаа hаань, иимэ хамжалгаhаа айхагүй, тэрэниие дэмжэхэ хэрэгтэй.

Манай энэ Пленум дээрэ олон нүхэд үгэ хэлээ, хүнүүдэй хэлэhэн үгэ бүхэн hанамжануудаар баян, бүхэли поэмэ гэжэ хэлэхэдэ болохо. Зүбшэн хэлсэлгэдэ үгэ хэлэхын тула олон хүн бэшүүлээ. Теэд бултандань үгэ үгэхэ аргагүй байба. Хэрбээ бэшэгдэhэн бэлэн үгэтэй байгаа hаа, стенограммада оруулхын тула тэрэнээ редакционно комиссида дамжуулан үгэхэдэнь болохо. Энэ Пленумэй стенографическа тоосоое хэблүүлээ hаа, манай партийна, ажахын эдэбхитэдтэ туhатай гэжэ hананаб.

Хэлсэжэ хэлсэжэ тараад, баталан абаhан шиидхэбэринүүдээ бэелүүлхын тулада эмхидхэлэй хүдэлмэри hайнаар ябуулаагүй hаамнай, мүртэй үрэ гарахагүй. Пленумэй шиидхэбэринүүдые зондо тайлбарилан ойлгуулха, бодото дээрэнь бэелүүлхэ хүдэлмэриие hайнаар эмхидхэхэ ёhотойбди.

Предприяти бүхэнэй, барилга бүхэнэй коллективүүд Пленумэй шиидхэбэринүүдэй, өөhэдынгөө hанамжануудай үндэhөөр ажал хүдэлмэреэ, гаргажа байдаг зүйлнүүдээ шүүмжэлхы ёhоор дахин хаража үзэхэ, тиигээд шэнэ, түрүү арга замуудые хараалха ёhотой гэжэ hанагдана. Наука, технологиин асуудалнуудые, шэнэ машинануудые байгуулха асуудалнуудые, түрүү техникэ хэрэглэн, шэнэ ёhоор үйлэдбэреэ эмхидхэхэ асуудалнуудые шэнжэлжэ байха ямар нэгэн органуудые совнархозуудта бии болгоо hаа, таарамжатай байжа болохо. Манай совнархозуудай түрүүлэгшэнэр мэргэжэлтэй, бэлэдхэл hайнтай хүнүүд байбашье, үдэр бүриингөө хүдэлмэреэр дарагдашанхай байдаг. Тиимэhээ иимэ органуудые бии болгоо hаа, аргагүй hайн байха ёhотой.

Нүхэдүүд, үндэр наhатай боложо, хүдэлмэриин үдэр соо хүсэд дүүрэнээр, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа шадахашьегүй hаа, хүндэтэй, үшөө сарюун,

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын үргэлжэлэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1,2-дохи нюурта)

үшөөл сог залитай хүнүүд манайда олон бии. Тэдэнэр сүүдхэ соо нэгэ хэды часай туршада хүдэлжэ шадахаар юм. Дээрэ хэлэгдэһэн органуудта хинан шалгагшаар гү, али советнигүүдээр тэдэ хүнүүдые хүдэлгэдэг болохо тухайгаа бодожо үзөө һаа, яадаг юм? Тиигээ һаамнай, тэдэнэр аргагүй ехэ ашатай туһатай хүдэлмэри хэлсэжэ байха гэжэ танние найдуулнаб.

Гансашье шиидхэбэри баталан абаха бэшэ, шиидхэбэринүүдэйнгээ дүүргэлтын хойноһоо хинан шалгажа байха хэрэгтэй. Магад предприятинуудта инженер, конструктор болон ухаалан зохёогшодто туһалжа байха комисси бии болгохо гү? Уралан нарижуулгын ямар дурадхалнууд орожо, ямарнуудайнь абтаһан тухай, ямарнуудайнь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн тухай партийна организацинуудай, хүдэлмэришэдэй урда директор, партийна, профсоюзай комитедүүдэй тоосожо байха гурим тогтоогоо һаа, һайн байха һэн.

Шүдэ гаргадаг станогуудые бүтээлгын Саратовай заводой директор нүхэр Захаров эндэ бии гү, үгы гү —мэдэнэгүйб. Энэ завод шобхо шүдэнүүдтэй шестерёнконуудай хуушаршаһан, бүтээсэ багатай станогуудые бүтээн гаргажа байдаг юм. Харин тэдэнэй гаргадагта орходоо 50 процент үлүү бүтээсэтэй шэнэ, автомат түхеэрэлгэнүүдтэй станогуудай модель бүри 1955 ондо зохёогдоһон юм. Юундэ иигэжэ шэнэ юумэн нэбтэрүүлэгдэнгүй байна гээшэб? Юундэб гэхэдэ, хуушан станогуудые бүтээн гаргалга эмхилэгдэһэн, бүхы хүдэлмэри тааруулагдаһан байгаад, шэнэ станогуудые гаргадаг болохын тулада бүхы юумэеэ шэнэлхэ хэрэгтэй бшуу. Теэд үйлэдбэриингөө түсэбые үлүүлэн дүүргэһэнэйнь түлөө энэ заводой хүдэлмэришэдтэ хэдэн зуу мянган түхэриг, тэрэ тоодо заводой директортэ 21 мянган түхэриг шан үгэһэн байна ха юм.

Энэ ушар дээрэһээ харахадатнай хуушарһаһан станогуудые гаргажа байһанайнь түлөө нүхэр Захаровые хэншье зэмэлээгүй, үшөө шан үгэһэн байна бшуу. Тиимэһээ хуушан түхеэрэлгэнүүдые гаргажа байдаг хүнүүдтэй манайда тэмсэл хэгдэдэггүй, харин зарим газарта үшөө шагнажа байдаг жэшээтэй болоно ха юм.

Шүдэ гаргалгын станогуудые бүтээдэг заводто, тэрэнэй директортэ ямар гуримаар, ямар һанамжаар шан үгтэбэ гээшэб гэжэ Саратовай совнархозой түрүүлэгшэһээ һурагты. Мүртэй харюу үгэхэгүй гэжэ һананаб. Шагнажа байхын орондо энэ заводой директорэй салин хүлһэнһөө үшөө бага зэргээр дараха хэрэгтэй байгаа. Юундэб гэхэдэ, тэрэ материалнуудые гутаахаһаа гадна, удхашанарайнгаа талаар хуушарһан станогуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, тиин коммунистическэ байгуулалтада зарим тэды хоро хүргэжэ байна ха юм. Теэд иимэ ганса директор байгаа гээ гүт!

Үнгэрэгшэ жэлдэ саратовайхид тарягаа гайхамшагтай түргэнөөр хуряажа, гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө тон ехэ амжалтатайгаар дүүргээ һэн. Тиибэшье промышленностьда хүсэд анхаралаа табяагүй гээшэ хат. Таанар хэды тугалтайбибди, хэды һаалишадтайбибди гэжэ һайнаар мэдэжэ байбашье, Саратовта ямар машинанууд үйлэдбэрилэн гаргагдажа байнаб гэжэ муугаар мэдэнэт. Иигэжэ хэлэхэдээ би һаалишадай үүргые доошолуулхаяа һананагүйб, тиинэ гэжэ таанар намайе һэжэглэхэшьегүй ёһотойт гэжэ һананаб. Зүгөөр хүдөө ажахы эрхилхэ, мал ажалаа хүгжөөхэ зуураа, һүхэн гудамхижа байгаад, һү абахын тулада металл, нүүрһэ, машинанууд хэрэгтэй, тэрээнгүйгөөр һүн байхагүй гэжэ ойлгонгүй байжа болохогүй. Иигэжэ нэгэ юумэеэ хараад, нүгөөдэеэ мартадаг ябадалые болюулха, энэ дутагдалые усадхаха хэрэгтэй.

Энээн тухай бодожо үзэгты нүхэдүүд, бидэшье баһал энэ асуудалые шиидхэхэ тухай ЦК-даа бодожо үзэхэбди. Энээниие миин орхижо болохогүй.

Нүхэдүүд! Бидэнэр хадаа эрдэм наука болон техникын, уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой шэнэ машинануудые, прибор болон түхеэрэлгэнүүдые түргэнөөр ухаалан зохёодог—тиимэ сагта ажаһуунабди. Мүнөөмнай техническэ ухаалалга үйлэдбэриин олон процессүүдэй хүгжэлтэһөө түрүүлжэ ябана. Нэгэ талаараа бэрхэ байдалда ороодшье байһан шэнги. Нэгэ машина зохёогоод, тэрээнээ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ хүсэд үрдөөгүй байтарнай, эрдэмтэд болон ухаалан зохёогшод урдынхиһаа бүри һайн машина ухаалан зохёодог байна. Тиимэһээ зарим албан хойрог хүнүүд хуушан машинануудаяраа байхадамнай яаха юм, техническэ ухаалан бодолгые хүсэхэ гээшэнь бэрхэтэй байнал гэжэ бододогшье байжа болохо. Тиигээд имагтал албан хойрог хүнүүд иигэжэ бодожо, иигэжэ хөөрэлдэжэ болохо юм бээз. Зүгөөр машина болон приборнуудые ухаалан зохёохын талаар манай хэжэ байгаа хүдэлмэридэ орходоо техническэ болон эрдэмэй ухаалан бодолго түрүүлжэ ябаха ёһотой ха юм. Тиимэ хадань бидэнэр хуушан юумэндэ тороод, хуушан юумэндэ шагтагалдаад байха гээшэ аалди! Үгы даа. Бидэнэр мүнөө эрдэм наука болон техникын онсо үргэнөөр хүгжэжэ байһые хараадаа абажа, шэнэ машина, шэнэ приборнуудые шадаал һаа түргэнөөр ажалда нэбтэрүүлхэ гэжэ бүхы хүсөөрөө оролдохо ёһотойбди.

Нүхэдүүд! Коммунизмын үедэ машина, техникые ямараар хэрэглэхэ тухай мүнөө бодожо үзэхэ болоо һаа, тэрэ үеын зэбсэг түхеэрэлгэ, тухайлхада, табан жэл шахуу бараг һайнаар ашаглагдаад, тэрэнэйнгээ һүүлээр хуушаржа болохо байна. Ходо түрүүлэн ябахын тулада, шэнэ машинанууд болон приборнуудые байгуулхадаа гээгдэхэгүйн тулада шэнжэлэлгэ, туршалгын хүдэлмэри ябуулха, шэнэ машинануудые түргэнөөр ажалда нэбтэрүүлхэ арга байгуулха тон һайн базатай болохо хэрэгтэй ха юм. Эгээл тэрэнэй ашаар бидэнэр үнэхөөрөө урагшаа дабшажа, ажалай үндэр бүтээсэ хангажа шадаха байнабди. Мүн энээнэй тулада конструкторска зохёолгын бюронууд тухай, лабораторинууд тухай, эрдэм шэнжэлгын зургаанууд тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй ха юм.

СССР-эй Наукануудай академиин президент нүхэр Несмеянов үгэ хэлэһэн байгаа. Тэрэ һайнаар үгэ хэлэжэ, эрдэм шэнжэлэлгын зургаануудай ажалые һайнаар хангаха хэрэгтэй гээд, зүб хэлэһэн байха юм. Теэд Наукануудай академиин ажал хүдэлмэриие шэнэлэн табиха саг срэбэ ха. Жэшээнь, нүхэр Несмеяновые абажа үзэгты. Энэмнай һайн коммунист, һайн эрдэмтэ ха юм. Зүгөөр Наукануудай академиин мэдэлдэ тоо томшогүй олон эмхи зургаануудай байгаа сагтань Наукануудай академиин президент бултыень хүтэлжэ, бултандань ухаа заажа шадаха юм аал? Тиихэ аргагүй байна. Наукануудай академиин зарим зургаанудта бэрхэтэй байдал бии болонхой гээд һанагшаб. Зарим эрдэмтэд намайе зүбшөөхэгүйдөөшье болохо. Гэбэшье Наукануудай академидэ металлургиин, нүүрһэнэй промышленностиин асуудалнуудые даалгаһыень бодомжогүй ябадал гэжэ тоолоноб. Урдань Наукануудай академидэ тиимэ һалбаринууд даалгагдадаггүй байгаа.

Тиишэ гайхамшагта инженер, томо эрдэмтэ Бардиниие абаһан байха юм. Энэ хүмнай Кузнецкэ комбинадые барюулаа һэн. Тэрээниие мүнөө академидэ абаашажа һуулгажархёо. Москвада тэрээнэй ажалдань таараха институт барихыень зүбөөр зууршалдаг байгаа. Мүн шулуу нүүрһэнэй талаар томо мэргэжэлгэ академик Шевяков гэгшэтэй иимэрхүү ушар тохёолдоһон байна. Нүхэр Шевяковые һайнаар мэдэгшэб. Юзовкэдэ рабфагта һуража байхадамни студентнүүдтэ лекци уншадаг байгаа. Энээнэй урда тээ Днепропетровскдо ажалладаг байгаад, мүнөө Москвада ажаһуудаг болонхой.

Нүхэдүүд! Эрдэм наука гээшэмнай Свердловскдо, Сталино гү, али Днепропетровскдо хүгжэжэ шадахагүй, гансал Москвада хүгжэжэ болохо юм аал. Иигэжэ бодохо болоо һаа, энэмнай тад буруу ябадал бшуу. Ажабайдалай ябажа байһан газарта эрдэм наукашье хүгжэхэ аргатай, ажабайдалые эрдэмһээ, эрдэмые ажабайдалһаашье таһалжа болохогүй юм. Тиигээд байхадань, яаха гээшэб? Институдуудые ондоо тээшэнь нүүлгэжэ болохо байна. Гэбэшье энэмнай хуушан гэрые урилжа табиһантай адлишуу ябадал болохо бшуу. Теэд хуушан гэрые урилха гээшэнь заримдаа тон бэрхэтэй байдаг гэжэ таанад мэдэнэт. Гадна эрдэмтэдые нэгэ газарһаа нүгөө тээшэ нүүлгэхэ гээшэмнай элдэб асуудалнуудтай холбоотой байдаг.

Тиихын орондо ондоо харгыгаар ябаһамнай дээрэтэхэ. Заводууд болон фабрикануудай дэргэдэ лабораторинуудые байгуулаял, совнархозуудай дэргэдэ научна институдуудые, научна бусад центрнүүдые байгуулаял. Тэндэ мэдээжэ болоһон, ехэ дүй дүршэлтэдэй, эрдэмтэдэй хажуугаар залуушуулые олоорнь ажаллуулдаг болоёл. Нүхэдүүд, энэ асуудал тушаа бодожо үзөөд, дурадхалнуудаа оруулагты. Иимэ харгы зүб болохо бээз гэжэ һананаб. **(Альга ташалган).**

Академик Лаврентьев гайхамшагта ажал хэрэг бүтээжэ байдаг. Мүнөө тэрэ эрдэмтэ бэшэ нүхэдтэеэ хамта Новосибирск ошоод, научна центр байгуулжа байна. Академик Лаврентьевые үнинэй мэдэхэб, энэмнай һайн эрдэмтэ юм.

Эрдэм наукые дээшэнь дэбжээжэ шадаха хүнүүдые научна шэнэ центрнүүдтэ шэлэжэ абаха гэжэ оролдохо ёһотойбди. Тэдэнэр үйлэдбэридэ өөһэдынгөө ажалаар туһаламжа хүргэхэ ёһотой. Энэ ушарые заримдаа харадаа абадаггүй байна. Жэшээлхэдэ, Новосибирскдэ генетикын болон цитологиин институт баригдажа байна. Тиигээд мичуринска теоридо дурагүй хүн, биолог Дубинин тэрээнэй директорээр томилогдоһон байха юм. Энэ эрдэмтын ажалынь наука болон үйлэдбэридэ тон бага туһа хүргэһэн байгаа. Тэрэ Дубинин гэгшэ академик Лысенкын теоретическэ һургаалнуудта, бодото ажалдань эсэргүү үгэ хэлэжэ, статьянуудые бэшэжэ сууда гараһан юм.

Эрдэмтэдэй ажалдахи элдэб шэглэлнүүдые: алиниинь зүб бэ, алиниинь бурууб гэжэ шиидхэхээ һананагүйб. Хэнэйшье мэдэһээр, юумэнэй буруу зүбые ажабайдал, бодото байдал харуулдагынь мэдээжэ. Тиигээд бодото ажал хадаа Мичуринай болон тэрээнэй хэрэгыень үргэлжэлүүлэгшэ академик Лысенкын биологическа һургаалые зүб гэжэ тодоруулба. Жэшээнь, Ленинскэ шангуудые абаад үзээе. Селекциин түлөө Ленинскэ шангуудые хэн абааб гэхэдэ, биологидохи, материалистическэ шэглэлэй эрдэмтэд, Тимирязевай һургаалые, Мичуринай һургаалые, Лысенкын һургаалые баримталагшад абаһан байнал. Лысенкын мичуринска үзэл бодолдо эсэргүү тэмсэл эмхидхэгшэ гол хүнүүдэй нэгэниинь болгшо биолог Дубининай хэһэн элитэ ехэ ажалынь алин гээшэб? Москвада ажаллаха зуураа элиһ бодо туһа хүргөөгүй хүн Новосибирскдэ гү, али Владивостогто ажаллахадаа туһа хүргэхэ гэжэ һанахань бэрхэтэйшэг байна.

Советскэ эрдэмтэд арад зонойнгоо урда ехэ аша габьяатай юм. Эрдэм наукын урда шэнэ зорилгонууд ажабайдалаар табигдана. Тиимэһээ эрдэм наукын хүгжэлтэдэ, ажабайдалтай тэрээнэй барисаае бэхижүүлгэдэ урид мэтэшэлэн анхаралаа ехээр хандуулха хэрэгтэй. СССР-эй Наукануудай академиие, тэрээнэй президиумые, академиин, тэрээнэй отделенинүүдэй, таһагууд болон институдуудай ажал-ябуулгые саашадань һайжаруулха тухай дурадхалнуудые оруулхые гуйха байнабди.

Гүрэнэй зөөрие гамнадаггүй, гуримгүй ябадалтай шангаар тэмсэхэ, продукциин шанар һайжаруулхын түлөө оролдохо

Нүхэдүүд! Продукциин шанарые һайжаруулха тухай асуудалда тусгаар анхарал табиха хэрэгтэй. Манай зарим машинануудай шанар тухай нэгэ бэшэг тухай хэлэхэ һанаатайб. Тэрэ бэшэг инженер Антиликаторов гэгшэһээ партиин Центральна Комитедтэ абтаһан байгаа.

Энэ инженер партиин Центральна Комитедтэ эльгээһэн бэшэг дотороо кукуруза тарижа ургуулха ажалые комплексноор оньһожоруулхын тула бүтээгдэһэн машинанудта айхабтар олон дутагдалнуудые, голодоһонуудые оложо, тэрээнээ зађаһан тухайгаа, мүн тэрэшэлэн Минскэ тракторна завод «МТЗ-5» гэһэн тракторай дутагдалнууд тухай бэшэһэн байгаа.

Нүхэдүүд! Машинануудай бүрин бүтэнөөр, дутуугүйгөөр, шанар һайнтайгаар гаргагдажа, ошохо газартаа эльгээгдэжэ байхын тула бидэнэр машинануудые гаргахын хойноһоо шанга хиналта табиха зэргэтэйбди. Машинанууд паспорттай байха ёһотой. Тэрээн дээрэһээнь детальнуудыень хэн гаргааб, тэдээниие хэн шалгааб, эльгээхэ гэһэн паспортда хэн гараа табяаб гэжэ мэдээтэй байха ёһотой. Комплексно бэшэ, хүсэд бүтээгдээгүй гү, али голодоһотой продукци гаргаһан хүнүүдые шангаар хэһээхэ, зорюута голодоһо гаргажа байһан хүнүүдые сүүдлэхэ зэргэтэй.

«Красная Звезда» гэжэ завод шан абаһан байгаа ёһотой. «Красная Звезда» гэжэ заводые бидэнэр магтадаг байгаабди. Теэд гансашье «Красная Звезда» бэшэ, Голодоһо гаргагшадтай хайра гамгүй тэмсэл ябуулха хэрэгтэй. Бидэнэртэ шанар һайнтай, эрхим һайн продукци хэрэгтэй юм. Бидэнэр өөһэдтөө ажаллана ха юмбибди. Хилын саана, капиталистнуудта продукцияа худалдахадаа муу юумэ ябуулжа болохогүй бшуу. Яахадааб гэхэдэ, худалдажа абаһан тэндэхи хүнүүдэй гомдолоо эльгээхэдэнь хойноһоонь шэнэ детальнуудые эльгээхэ, дээрэнь гаргаша гаргаха хэрэгтэй болохол. Нүхэдүүд, продукциин һайн шанар хангаха шухала хэмжээ абаха, энээнээ гуримтай болгохо ёһотой. Хуули заабариие тоодоггүй хүнүүд тушаа шанга хэмжээ абаха хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

Зэбсэг түхеэрэлгые шэнэлхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулха байна. Техническэ дэбжэлтын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэтэй холбогдон бэлэдхэгдэһэн, СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкэ ошожо хараа һэм. Тэндэмнай эрхим машинанууд, механизмууд суглуулагданхай. Техническэ дэбжэлтын асуудалнуудые ЦК-гэй Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэхэ болоһонтой дашарамдан энэ выставкэ дээрэ зарим предприятинуудта үшөөл дайралдадаг хуушан машина зэбсэгүүдэй павильон түхеэрэгдэһэн байна. Тэрээниие харахада ехэл таагүй юм. Тэдэ заводуудай партийна организацинууд уншаад баярлахаар гоё гоё тогтоолнуудые гаргаһан байгаа гэжэ һанахаар. Зүгөөр ажалыень хараад үзэхэдэ, бархиржархиһайб гэжэ бодомоор.

Хэрбээ бидэнэр иимээр ажаллаха болоо һаа, хара хүлһэеэ дэмы адхаха болонобди. Хэрбээ ажалаа хубилгажа, тэдэ машинануудые һэлгэбэл, бидэнэй урда айхабтар ехэ арга боломжо нээгдэжэ үгэхэ байна. Зарим машинанууд даншье ехээр хуушарһаһан, даншье ехээр үтэлшэһэн байнал. Тиимэ дээрэһээ машина зэбсэгые шэнэлхэ али нэгэн системэ ухаалан бии болгохо хэрэгтэй гү гэжэ һанагдана. Мүнөө дээрэ тиимэ системэ манайда үгы.

Һая бии болгогдоһон автоматизаци болон машина бүтээлгын гүрэнэй комитет энэ асуудалые бодожо үзэхэ ёһотой. Ганса хүн юумэнэй урда орохогүй гэлсэдэг. Системэ хэрэгтэй: заводһоо эхилээд совнархоз хүрэтэр, Госплан болон министрнүүдэй системэ хүрэтэр.

Нүхэдүүд! Урагшаа дабшалтадаа алхамаа улам түргэдхэхэ гээшэмнай мүнөө эгээл шухала зорилго болоод байна бшуу. Яахадааб гэхэдэ, энэмнай коммунизм тээшэ дабшаһан алхамаа түргэдхэһэн ябадал болоно бшуу. Семен Михайлович Буденный һайн мэдэхэ: мориһ сэрэгтэ иигэжэ хэлэгдэдэг юм: «аянда гарахынгаа урда тээ морёо тахалха хэрэгтэй, тэрэгүй һаа мориднай халтирха»—гэжэ. Бидэшье баһал морёо һайнаар тахалха ёһотойбди. Бидэнэй моримнай шэнэ түхеэрэлгэ, шэнэ машина зэбсэгүүд мүн ха юм. Эрдэмтэдэй, уралан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой, хүдэлмэришэдэй үүсхэлые элсүүлэн, хуушарһан машина зэбсэгые шэнээр түргэн һэлгэхэ хэрэгтэйл. Бидэнэр энэ хэрэгээ орхихогүйбди, Пленумэй һүүлээр энэ ажал хэрэгэй хойноһоо бүри шангаар оролсохобди. Совнархозуудта зүблөөнүүдыешье үнгэргэхэдэ болохо. Тиигээд тэрэ зүблөөнүүдтэ хабаадалсахын тула ЦК-гэй Президиумэй гэшүүдэйшье

ошоходонь болохол. Табигдаһан асуудалнуудта хүн зоной анхаралые хандуулха хэрэгтэй. Тиибэл ехэ юумэ хэхэбди. Бидэнэр юртэмсэ замбуулиһ руу ракетэ табижа шадаһан аад, машина бүтээлгын дутагдалые түргэнөөр яахадаа зайсуулжа шадахагүйбибди.

Мүн барилга тушаашье тиимэ байна. Гражданска барилга тухай эндэ үгэ хэлэхэдэ нүхэр Кучеренко олон һайн юумэ тоолоһон байгаа. Промышленна барилгада үшөөл ехэ дутагдалнууд бии. Олон янзын заводуудые барюулдаг промышленна предприятинуудай проект табигшад болон барилгашадай урда шанга эрилтэ табиха хэрэгтэй. Мүн гэр байрануудайшье талаар тиимэ юумэ хэхэ хэрэгтэй байна. Даншье олон янзын проект бии болошоо. Тиигээд үнэн дээрэнь хараад үзэбэл, нэгэ проект нүгөөдэһөөн хэрэгтэ хэрэггүй жэжэ божо юумээр лэ илгардаг. Хүндэ юун хэрэгтэйб гэхэдэ, зохид таатай таһалганууд, зохид таатай кухни болон ондоо байранууд хэрэгтэй ха юм. Тэдээнэй таараха байбал, гэрэй проектшье һайн гээд хүн тоолодог.

Мебель тухай хэлэе. Эд хэрэглэгшэ олон хүнүүд, заримдаа советскэ мебелиие худалдажа абахагүй, хилын саанахиие абаха гэжэ бэдэрдэг. Юундэб гэхэдэ, хилын саанахиие үлэмжэ таатай гэжэ тоолодог байнад. Манайда мебелиин фабрикануудай түсэб мүнгөөр гаргагдадаг. Тиимэһээ мебелиин фабрика нэгэ томо креслэ хэбэлнай дээрэтэхэ, яахадааб гэхэдэ, томо креслэ хүндэ, тиимэ туладаа үнтэй байдаг гэжэ тоолодог зантай. Мебель хэгшэд тэрэ креслэдээ элдэб эсын юумэ абаашажа няадаг. Тиигээд тэрэнь дууһан лэ мүнгэн ха юм. Түсэбынь ёһо тэдыгээр дүүргэгдэдэгшье һаа, тиимэ креслэ шэрээнүүд хэндэ хэрэгтэй гээшэб? Миин юрын стулнуудые хэхэ болоо һаа, түсэбөө дүүргэхын тула эдээниие али зэргын олоор хэхэ зэргэтэй гэжэ һананат. Тиимэ болоод байхадань креслэ хэһэн дээрэ гү, али стул хэһэниинь дээрэ гү гэжэ фабрика дээрэ бодожо үзөөд, үнэтэй хүндэ талань креслэ хэһэниинь дээрэ гэжэ шэлэдэг байна.

Машина бүтээлгыншье нилээд олон зүйлнүүдые шэгнүүрээрнь түсэблэдэг дээрэһээ станинанууд хэмһээ 2 дахин үлүү татадаг, тиимэ дээрэһээ мүн лэ хүндынгөө ашаар түсэб дүүргэхэ арга олгодог байна.

Үйлэдбэриие һайнаар эмхидхэхэ, мүнөөнэйхиһөө һураггүй һайн янзын эд зүйл бүтээжэ гаргахаар хүн зониие урмашуулха—тиимэ шэнэ гурим тогтоохо хэрэгтэй байгаал.

Барилгын асуудалнуудта бусажа тогтохомни. Захиргаанай-ажахын барилгануудта 300 элдэб янзын проект бии юм гэһэн справка намда эльгээһэн байгаа. Тэдэ проектнүүд хоорондоо ямар илгаатай юм гэхэдэ, зариманайнь сонхонууд түхэреэбтэр, нүгөөдүүлэйнь сонхонууд тэбхэр байхаар зохёогдоһон байна. Энэ мэтын илгаатай байна гээшэл. Теэд энээнһээ үлүүгээр юу ухаалхабша даа? Иимэ типовой проект хэниие хангажа шадахаб? «Эзэн ёһоор ажалдаа хандахын тула эрхэшье, хуули засагшье манда бии, тиигээд тэрэ эрхэеэ заримдаа хэрэглэжэ шаданагүйбди». Хэмһээ хэтэртэр, үлүүсэ гаратар сэсэрхэдэг хүнүүдэй амыень татаха ёһотойбди, нүхэдүүд. Партиин Центральна Комитедүүд, обкомууд болон крайкомууд, Министрнүүдэй Соведүүд, хизаарай гүйсэдхэхэ комитедүүд болон облгүйсэдкомууд барилгын хэрэгые һайнаар хаража үзэхэ ёһотой.

Гэр байрануудые тон түргэнөөр, поточно гуримаар шахуу баридаг болообди. Жэл—жэл хахадһаа байрын гэрнүүдые автомашина суглуулдаг шэнгеэр—тиимээр суглуулдаг болохо бээзбди гэжэ һананаб. Инженер Козловой ухаалан зохёоһон, гэрэй детальнуудые үйлэдбэридхэ кассетнэ метод гэдэгнай айхабтар ехэ удхашанартай хэрэг юм. Мүн тэрээнэй ухаалан зохёоһон вибропрокат гэдэгые промышленна барилгануудайшье хушалта, хана хэхын тулада хэрэглэжэ болохо. Тэрэ вибропрокадые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

Нүхэдүүд, үшөө нэгэ асуудалда анхаралаа хандуулха хүсэлтэйб. Химическэ болон ондоошье элдэб янзын зэбсэг түхеэрэлгэ хэдэн зуу миллион түхэригтэ худалдажа абаабди. Машинануудые алтаараа худалдажа абаһан, өөртөө хэгдэдэггүй гү, али хэгдэдэгшье аад лэ, зарим талаараа хуушарһан зэбсэг түхеэрэлгые худалдажа абаһан туладаа, абаал хадаа миин байлгангүйгөөр, хэбтүүлэнгүйгөөр ашаглаха ёһотой байгаабди гэжэ һанагданал, нүхэдүүд. Тиигээд заримдаа тэдэ зэбсэг түхеэрэлгэдэ тад ондоогоор хандадаг юм. Химическэ промышленностьда хэдэн зуун мянган түхэригэй машина худалдажа абаабди. Һүүлэй 3 жэлэй турша соо хилын саанаһаа хэдэн мянган элдэб янзын машина, приборнууд худалдажа абтаа.

Ново-Куйбышевска нефть болбосоруулгын завод дээрэ хилын саанаһаа абтаһан түхеэрэлгэ тодхохо гэжэ хараалагдаһан юм.

Тэрэнь Сталиногорско заводые түүхэй эдээр хангаха зэргэтэй. Тэрээнэй зэбсэг түхеэрэлгэнь асарагдаһаншье мүртөө, барилгань гэжэ мүртэй юумэ хэгдэнэгүй. Энээн дээрэһээ, Сталиногорско заводой цех ашаглалгада оруулагдангүй үлэшэжэ болохонь. Днепропетровско мөөриин заводто гэжэ хилын саанаһаа абтаһан машина зэбсэг үнгэрэгшэ жэлэй ноябрьһаа хойшо миин хэбтэжэ байна. Тэрээнэй жэбэржэ эхилһэн мүртэншье, химиин комитет техническэ документациие хэжэ мүнөөшье хүрэтэр дүүргээгүй. Теэд техническэ документаци эндэ яахадаа хэрэгтэй болоһон юм. Тэрэ заводые бидэ бүхы технологитойнь хамта худалдажа абаа ха юмбибди.

Бүд нэхэдэг промышленность тухай хэдэн ажаглалта хэхэ хүсэлтэйб. ЦК-гэй болон Министрнүүдэй Соведэй бэлэдхэһэн дурадхалнуудынь нүхэр Косыгинай элидхэл дотор хэлэгдэнхэй. Бидэнэр үниндөө мүнгэ зөөриеэ бултыень шахуу хүндэ промышленностьда гаргадаг байгаабди. Тэрэ сагтаа энэмнай яаха аргагүй зүб байһан ха юм. Мүнөөшье хүнгэн промышленностиие хүндэ промышленностьһаа түргэнөөр хүгжөөхэ ёһотойбди. Тиигэжэ хараалагдаһхайшье. Теэд, хүндэ промышленностьда хохидол үзүүлэнгүйгөөр арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргаха промышленностиие мүнөө үедэ хүгжөөжэ шадаха болообди. Химиие бүри түргэнөөр урагшань дабшуулха хэрэгтэй. Химическэ машина зэбсэг үйлэдбэрилдэг, химиие хүгжөөхэ ажал дээрэ хүдэлдэг предприятинуудта, эмхи зургаануудта болон совнархозуудта энэ ажалда туһаламжа хүргэхэ комиссинуудые байгуулаа хада яаха юм.

Энэ шэнэ хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулха хэрэгтэй. Машина зэбсэгые саг соонь, шанар һайнтайгаар хэхын хойноһоо, захилнуудые болзор соонь хэхын хойноһоо хаража, хинажа байха хүнүүдые табиха хэрэгтэй. Договороор хараалагдаһан болзороо дүүргэдэггүй совнархозуудай байгаа һаань, хараалагдаһан барилгануудые ашаглалгада үгэжэ шадахагүй болоно бшуубди. Нэгэ совнархозынь деталь гаргажа шадахагүй, нүгөөдэнь—тэдэ детальгүйгөөрнь суглуулжа, хабсаргажа шадахагүй байна. Нарин нягта, эмхитэй, харюусалгатай байха гээшэмнай һайн хүдэлмэриин зайлашагүй гурим юм бшуу. Химиин хүгжэлтые түргэдхэхэ тухай тогтоолнуудай дүүргэлтын хойноһоо саг үргэлжэ хинажа байха хэдэн хүнүүдые ЦК дотор томилхо хэрэгтэй байна.

Манай орон химическэ продуктнуудые ехээр абадаг болоо. Тэдээниие буйлуулха, тэдээнһээ эд бүд болон ондоо зүйлнүүдые бүтээн гаргаха хэрэгтэй. Энээнэй тулада бүд нэхэдэг машина зэбсэг худалдажа абахадашье болохо. Бидэнэр хилын саанаһаа шэнэ янзын машинануудые абажа байнабди. Тиигээд манай ухаалан зохёогшодой хэһэн юумые үйлэдбэридэ мүн лэ түргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. Хамаг бүхы шэнэ юумые хэрэглэхэ хэрэгтэй байна бшуу. Чехословакида, ГДР-тэ химиин талаар хэгдэһэн ехэ юумые, тэдээнэй дүй дүршэлые халан абаха хэрэгтэй. Мүнөө үеын фабрикануудые бариха, хуушанууд дээрэнь зэбсэг түхеэрэлгыень һэльбэхэ шухала. Экономичнаар, вентиляцитайгаар, агаарыень тааруугаар, искусственнаар гэрэлтэдэгээр баригдаһан—тиимэ фабрика бии юм гэжэ нүхэр Косыгин хэлэһэн байгаа. Хуушан проектнүүдээр баригдаһанда орходоо тэрэ фабрика һураггүй хүнгэн болоһон байна. Совнархозуудай жэшээ абахаар—баһал тиимэ фабрика Москвада түргэнөөр бариха гэжэ хүсэнэбди. Хилын саана фабрична байрануудые барихадаа хуушан конструкцинуудые хэрэглэхэеэ болижо, мүнгэ зөөриеэшье ехээр алмадаг, барилгын болзорыешье хороодог байна. Капитальна һомололгые нэгэ газарта нөөсэлхэ удхашанар тухай олон дахин хэлээ һэм. Тиигээд, олон барилганууд дээрэ мүнгэ зөөриеэ тараажа сасаха ябадал, шэнэ предприятинууд дээрэһээ продукци түргэнөөр абахын түлөө хүсэд оролдолго гаргадаггүй ябадал манайда үргэлжэлһөөр. Баригдажа байһан барилгануудые саг соонь ашаглалгада оруулха хэмжээ абаха хэрэгтэй. Барилгын болзорые 8—10 жэлээр унжагайруулжа болохогүй.

Тиихын орондо ямар нэгэн ондоо барилгые бага зэргээр болюулһаниинь дээрэтэхэ. Бидэнэр заримдаа нэгэ заводые 10—15 жэлэй турша соо баридаг, бирагүйгөөр ажалладаг хүнүүдтэ салин хүлһэ түлэдэг байнабди. Энэмнай тэнэг ябадал гээшэл.

Нютагайнгаа байдалые, хара мүрөө хараһан ябадал энээгээр тодорхойлогдоно. Яахадааб гэхэдэ, ерэхэ жэлдэ зааханшье мүнгэ үгэхэ бээз гэжэ найдаад, энэ жэлдэ барилгаяа эхилхэ гэжэ хүн бүхэн оролдодог. Теэд бодоод үзыт: иигэжэ байхадаа хэнэй зөөриие үринэ гээшэбибди? Нэгэ барилгые дүүргээгүй аад лэ, нүгөөдэ барилгыень эхилдэг, тиигэжэ орондоо аша туһа үзүүлдэггүй тиимэ начальнигуудай шэхыень һайнаар мушхаха хэрэгтэй.

Зарим барилгануудые, жэшээлхэдэ, хожомынь 2 жэлэй турша соо дүүргэхын тула хэрэгтэй болоһон ушарта тэрээнэй барилгые 3—5 жэлээр зогсоон татахадашье болохо. Барилга эхилһэн хадаа тэрээнээ хизааргүй удаан саг соо хэхэ бэшэ, харин тодорхой болзор соо дүүргэхэ ёһотойбди гэжэ түсэблэжэ байха үедөө мартаха зэргэгүйбди.

Юумэ бүхэнэй һайнаар бодогдоод, бэлдэгдээд байбал, хүдэлмэришэдшье бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг, барилгашадшье эбтэй эмхитэйгээр хүдэлмэрилдэг, барилгын темпэшье хурдан байдаг гэжэ мэдэнэбди. Эгээл иимээр ажал хэрэгээ эмхидхэхэ ёһотойбди.

Удаань үнгэтэ металлнуудые алмаха тухай хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Энэ асуудалда анхаралаа һулаpуулаабди. Арадай ажахыда шухала хэрэгтэй зэд худалдажа абахын тула манай гүрэн горьтойхоноор алтаяа түлэдэг. Тиигээд алтаараа абаһан тэрэ зэдээрээ манай зарим хүнүүд элдэб эсын хэрэггүй юумэ хэжэ байдаг. Госплан тэрээнниень түсэблэдэг юм. Мүнөө үедэ зэдээр хэгдэдэг юумэнүүдэй нилээд олыень пластмассаар, алюминяар, шухаг бэшэ материалнуудаар бүтээжэ болохо. Шухаг гэжэ тоологдодог үнгэтэ металлнуудые гаргашалха ябадалые хизаарлаха, энээнэй хойноһоо бүри шанга хиналта табиха зэргэтэй. Партийна организацинууд шухаг, хомор үнгэтэ металлнуудай орондо ондоо зүйлнүүдые хэрэглэжэ боломоор газарнуудта—тиимэ һэлгэлтэ хэжэ байха, үнгэтэ металлнуудые хэрэггүй газарта гаргашалхагүйе хинажа байха ёһотой.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгын түгэсхэл

Нүхэдүүд! Үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, автомадаар зэбсэгжүүлхэ асуудал — гол шухала асуудал мүн. Энэмнай манай Пленум дээрэшье табигдаһан гол асуудалнай. Зүгөөр предприяти гү, али барилга бүхэн дээрэ ажалай эмхидхэлэй зүбөөр табигдаһан сагтань лэ, энэ асуудал һайнаар шиидхэгдэхэ байна. Үйлэдбэрилгые оньһожоруулга, автомадаар зэбсэгжүүлгые һайнаар табихын тула ажалые бүри һайнаар эмхидхэхэ шухала. Гэбэшье олон предприятинуудта үшөөл ехэ дутагдалнууд бии.

Өөрынгөө урдахи уялгые гүнзэгыгөөр мэдэржэ хүдэлжөөр, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллахаар, хүдэлмэриингөө үдэрые ашагтайгаар хэрэглэжэ байхаар хүдэлмэришэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй. Ажаллаха сагаа ашагтайгаар хэрэглэхэ шухала. Ажалда хайша хэрэг хандадаг хүнүүдтэ эбсэшэгүйгөөр хандаха байдал үйлэдбэри дээрэ байгуулагдаха ёһотой. Ямар нэгэн хүдэлмэришэнэй ажалгүй зайгуултажа ябаа һаань, үнэн сэхээр хүдэлдэг хүршэ хүдэлмэришэнэйнгөө хүзүүн дээрэ ши һуунаш гэжэ сугтаа хүдэлдэг, нүхэдынь тэрээндэ сэхэ хэлэхэ уялгатай.

Манай предприятинуудта эд зөөри үригшөөтэй, һалан хүнүүдтэй, журамгүйшүүлтэй, ажалһаа гээгдэгэ, залхуу зайгуул хүнүүдтэй эрид шууд тэмсэхэ шухала.

Үйлэдбэрэ үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулга, автомадаар зэбсэгжүүлгэ хадаа ажалай эгээн дээдэ эмхидхэл мүн гээшэ. Үйлэдбэриингөө нормые дүүргэхын түлөө, гаргаһан продукциингаа шанарыень дээшэлүүлхын, тэрэнэйнгээ өөрынь үнэые хямдаруулхын түлөө ехэ харюусалгатай байһан ажалша бүхэнэй гүнзэгыгөөр мэдэржэ байхыень түйлаха хэрэгтэй. Ажахыгаа үргэлжэдэнь нарин нягтаар эрхилдэг болоошье һаа, наука болон эрдэм ухаанай хүгжэлтэ үндэр бүтээсэтэ шэнэ агрегат, станок бүтээлгые, поточно линги үргэнөөр нэбтэрүүлгые хангаашье һаань, үйлэдбэриин олон хүдэлмэриие автомадаар зэбсэгжүүлээшье һаа —хэзээдэшье хүн гээшэ түрүү үүргэ дүүргэжэ байха. Ажалаа һайнаар эмхидхэлгэ тэрээнһээл дулдыдаха. Һүүлэй һүүлдэ хамаг бүхы юумэн хүнһөө дулдыдахань мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, автомат аргые нэгэ журамгүй хүн эрхилжэ байгаа һаа, тэрэ нэгэ станогой хажууда хүдэлжэ байһанһаа һурагүй ехэ хохидол үйлэдбэридэ ушаруулха байна бшуу. Энээниие хүнүүдэй ухаан мэдэрэлдэ али болохоор нэбтэрүүлхэ ёһотойбди.

Тиимэ дээрэһээ нэн түрүүн һайн журам байгуулагдаха хэрэгтэй бшуу. Ажалшадые коммунистическэ үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ шухала. Мүнөө энэ Пленум дээрэ эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэд, үйлэдбэриин эрхим һайн новаторнууд үгэ хэлээ. Иимэ хүнүүд манайда олон миллион юм. Тэдэнэй дунда залуушуул, комсомолшууд, партиин гэшүүд болон партийнабэшэ хүнүүд бии. Хүнүүдые саг үргэлжэ хүмүүжүүлжэ байха хэрэгтэй. Энэ талаар манай партийна организацинуудай, профсоюзуудай, комсомолой урда ехэ зорилгонууд табигданхай. Мүнөө үеын эрхэ байдалда манай ниитэ хэрэгэй түлөө тэдэнэй харюусалга хэмжээлэшгүйгөөр дээшэлээ, тиимэһээ тэдэнэй хүдэлмэриие улам һайжаруулгадаха зэргэтэй.

Нүхэдүүд! Промышленность болон барилгын хэрэгые эрхилгые шэнэдхэн һайжаруулха, хүдөө ажахы хүтэлбэрилгые һайжаруулха, союзна республиканудай, нютагай органуудай эрхые үргэдхэхэ талаар манай парти һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэдэн томо хэмжээнүүдые бэелүүлээ. Эдэ бүгэдэ ажахыгаа хүтэлбэрилхэ демократическа централизмын ленинскэ ёһо гуримые саашадань бэхижүүлгые, олониитын зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые бүхы талаарнь хүгжөөлгые, ажахын бүхы һалбаринуудай шэнэ ажабайдалые хангахын тула асари ехэ арга боломжонуудаа хүсэд дүүрэн ашаглаха, зүбөөр хэрэглэхэ байдал болон соёл байгуулгын хэлэбэрнүүдтэй ургалтые хангалгаа туһалаа.

Гэхэтэй хамта, партиин Центральна Комитет гүрэнэй журамые бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхэ, нарин нягтаар сахиха, нютагайнгаа эрхые үлүүсэ хараха ябадал гаргахагүй, нютагай эрилтэдэ гээд капитальна һомололгые, мүн материальна эд зөөрые хуули бусаар гаргашалхагүй, хамжан ажаллаһын гуримаар эд бараа бэе.бэедээ үгэлсэхэ түсэбүүдэ дүүргэхэгүй ябадалые ушаруулжа болохогүй гэжэ нэгэнтэ бэшэ заaһан байха юм.

Манай кадрнууд ушар ёһо гүнзэгыгөөр мэдэрдэг, коммунистическэ байгуулалтын хэрэгтэ бэеэ үгэнги байхаар хүмүүжүүлэгдэнхэй. Тэдэнэр партийна, гүрэнэй журамые наринаар сахидаг, арадай аша туһада бүхы хүсэ шадалаа үгэжэ байдаг юм.

Гэбэшье партийна, советскэ, ажахын органуудай зарим хүтэлбэрилэгшэд партийна, гүрэнэй журамые эбдэжэ байдаг.

Энэ баримта юугээр тодорхойлогдоноб? Совет хуулинуудые бүдүүлигээр эбдэжэ байһан зарим нэгэн баримтануудые харуулхыем зүбшөөрыт. Жэшээлхэдэ, Мурманска областиин хүтэлбэрилэгшэд промышленна, эдээ хоолой эд бараанай үнэ сэнгые өөһэдөө мэдэжэ хубилгажа байһан юм. Тэдэнэр иимэ асуудалнуудые шиидхэхээр түлөөлэгдөөгүйгөөр мэдэжэ байгаа бшуу.

Новосибирскын областиин хүтэлбэрилэгшэд нёдондо жэл ороoһо тарья худалдан абаха зуураа, гүрэнэй мэхэлхэ ябадал гаргаа. Журам нигэжэ бүдүүлигээр эбдэлэнэйнь түлөө Мурманска, Новосибирскэ областинуудай хүтэлбэрилэгшэдые партиин Центральна Комитет хатуугаар хэһээгээ.

Бусад совнархозуудта эд хэрэгсэл болон материалнуудые үгэхэ талаар даалгабаряа саг соогоо дүүргэлгэгүй зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд тухай хэлэхэ хэрэгтэй. Зарим хүтэлбэрилэгшэд ниитэ гүрэнэй эрилтые тоохогүй, өөрынгөө эрхэ, түлөөлэлгые үлүүлхэ ябадал гаргана, тэдэнэдэ хуули хамаатай бэшэ, харин «юу хэхэ дуратайбиб, тэрэнээ хэхэб» гэһэн ёһо баримталдаг байха юм.

Бүхэсоюзна фонддо мал ажалай ашаг шэмэ тушааха талаар тогтоогдоһон гуримые эбдэжэ, нютагайгаа тала, хара мүрөө үлүүсэ хараха баримтануудбии. Казахай ССР-тэ мяхаар хэгдэһэн эдеэ хоолой зүйлнүүдые бэлэдхэхэ түрүүшын хахад жэлэй түсэб июниин 1-дэ 111 процентээр дүүргэгдэв. Бүхэсоюзна фондодо тушааха түсэб 28,1 процентээр дүүргэв, тиимэдэ нютагай хэрэгсэлдэ гаргашалагдаха түсэб 94 процентээр дүүргэгдэһэн байха юм. Украинын ССР мяха бэлэдхэхэ түсэбөө энэ үе соо 95 процентээр, бүхэсоюзна фондодо тушааха түсэбөө оройдоол 54,6 процентээр дүүргээд, өөрынгөө хэрэгсэлдэ гаргаха түсэбөө 92,1 процентээр дүүргээ.

Партийна, гүрэнэй журамые эбдэхэ ябадал, нютагайгаа талые үлүүсэ хараха ушар, тэрэшэлэн Калининградай областьдо, Латвиин, Киргизэй, Узбегэй республиканудта элирүүлэгдээ.

Журам эбдэһэн, нютагайгаа талые үлүүсэ хаража байһан эдэ баримтанууд эрид буруушаагдаха ёһотой. Юуб гэхэдэ, тиимэ ябадал арадай ажахыда ехэ хохидол ушаруулна гээшэ.

Колхознигуудай үмсынгөө үнеэдые колхозуудта худалдаха асуудал абаад үзэе. Манай дурадхалаар Курска областиин Калиновка тосхоной колхозой колхознигуудай үмсынгөө үнеэдые колхоздоо худалдаад, өөһэдөө хэрэглэхэ һүеэ ажалта үдэрнүүдэйнгээ зэргээр абажа байһан дүй дүршэл тухай би нэгэтэ хэлэһэн байгааб. Энэ имагтал һайн дураараа хэгдэһэн юм. Колхознигууд үмсынгөө үнеэдые һайн дураараа худалдаһан байгаа. Тиихэдээ колхозой ажахы бидэниие һүөөр дүүрэн хангажа байха гэжэ тэдэнэр батаар этигэжэ байгаа һэн. Энэ үедэ тус ажахыда ниитын мал ажал һайнаар хүгжөөгдөөд байгаа. Үмсынгөө үнеэдые худалдаһанайнгаа һүүлээр колхознигуудай байдал муудаагүй, харин улам һайжараа. Эмэгтэй колхознигууд үнеэдэй харууһалха аша үрэ багатай ажалһаа сүлөөлэгдөө һэн.

Колхозой ажахые иигэжэ хүгжөөхын түлөө бидэ оролдохобди. Гэбэшье энэ хүдэлмэриие ниитын мал, ажалай ургалтын хэмжээгээр лэ ябуулха хэрэгтэй.

. Теэд хэдэ хэдэн районуудта зарим нүхэдүүд энэ хэрэгые хазагайруулжа эхилээ. Шухала хэрэгтэй эрхэ нүхэсэл байгуулаагүй аад, үмсынгөө үнеэдые колхозуудта худалдахыень тэдэнэр колхознигуудые баалажа байна. Иимэ ябадалые саашадань үргэлжэлүүлжэ, энэ талаар захиралта үгэжэ байһан хүнүүдые хатуугаар хэһээхэ, мүн хэблэлдэ бэшэхэ ёһотой бологдоно.

Ниитынгээ мал ажалые һайнаар хүгжөөһэн колхозуудта ниитын ажахыһаа һү абажа, өөһэдынгөө эрилтые хангаха, тиихэдэ үнеэдээ колхозуудта худалдаха хэрэгэй аша туһатай байһан тухай олон баримта эндэ харуулһанай хэрэггүй ааб даа. Гэбэшье энэ хүдэлмэриие захиралтагүйгөөр, колхозой үйлэдбэриие саашадань хүгжөөһэнэй ашаар ябуулха шухала. Энэ хэрэгтэ һайн дуранай ёһо гуримые сахиха, яарал, тэбдэл гаргахагүй гэжэ партиин Центральна Комитет һануулга хэһэн байгаа. Эмэгтэй колхознигой зүгһөө үнеэдээ худалдахые баалана гэжэ гомдолгогүйгөөр, харин таниие али болохоор һайшаахаар энэ хэрэгые бүтээгыт. Үнеэем худалдажа абыт гэжэ эмэгтэй колхознигой өөрөө хэлэхээр—тиимэ эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэй. Колхозһоо мал ажалай хэрэгтэй эдеэ хоолоо абажа байхаб, саг үргэлжэ һүтэй байхаб гэжэ ойлгоол һаа, тэрэ үнеэгээ колхоздо худалдаха. Эгээл тиихэдээл үнеэн хубитымни ажахыда һаад хэжэ байна гэжэ тэрэ хэлэхэ байха.

Нүхэдүүд! Партийна, гүрэнэй журам тухай асуудал партийна, гүрэнэй аппарадай бүхы кадрнуудай ажал-ябуулгын эгээн шухала асуудал мүн гээшэ. Ямар нэгэн шиидхэбэри абаад, дүүргээшье һаа дүүргүүжэм, үгышье һаа үгы гэжэ һанадаг хүдэлмэрилэгшэд манай дунда байха ёһогүй. Шиидхэбэриин абтаһанай һүүлээр, тэрэниие хэншье эбдэхэ эрхэгүй. Тэрэ шиидхэбэриие зүбшөөрөөгүй һаа, өөрынгөө дурадхалые ЦК-да, правительстводa гү, али Верховно Советтэ оруулжа болоно. Тогтоолой гү, али хуулиин хубилгагдаагүй байһан сагта, тэдэниие хүтэлбэри болгохо, тэдэниие наринаар сахижа байха шухала.

Партийна, гүрэнэй журамые эбдэхэ ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ шухала. Партиин, гүрэнэй эрилтэнүүдые бүгэдээрэн наринаар сахижа байхаар кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй. Нүхэдүүд, энээнгүйгөөр бидэнэр урагшаа амжалтатайгаар дабшажа шадахагүйбди.

Советскэ Хиналтын Комиссиин хүдэлмэридэ горьтойхон дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ комисси партиин шиидхэбэринүүдэй, Совет гүрэнэй хуулинуудай дүүргэлтын хойноһоо хиналта, шалгалтаяа һайжаруулха ёһотой. Прокуратурын органууд Совет гүрэнэй хуулинуудые сахихын хойноһоо саг үргэлжын хиналта хэжэ байха уялгатай.

Али нэгэн хуулиие хубилгаха тухай дурадхал оруулжа болоно. Теэд энэ хуулиин хүсэндөө байһан сагта, тэрэниие хэншье эбдэхэ ёһогүй. В. И. Ленин 1922 ондо бэшэһэн «Хоёр зэргын мэдэл доро байха хуули бэелүүлхэ тухай» гэһэн бэшэг соогоо иигэжэ зааһан юм: Калугада гү, али Казаньда бэелүүлэгдэхэ хуули гэжэ байха ёһогүй, харин бүхы Россида, советскэ республиканудта бэелүүлэгдэхэ нэгэн адли хуули байха ёһотой.

Мүнөө коммунистическэ обществые үргэн далайсатайгаар байгуулха үедэ манай ороной ороод байһан сагта парти, правительствын захяа заабаринуудай дүүргэлтые олониитын зүгһөө хинажа байха гээшэ туйлай ехэ удхашанартай болонхой.

Гүрэнэй, партийна, ажахын болон бусад бүхы организацинуудта хиналта, шалгалтые шангадхаха хэрэгтэй. Һаяхан ЦК-гэй Президиум энэ асуудалаар шиидхэбэри абаа. Энэ шиидхэбэриие Центральна Комитедэй гэшүүд һайшааха бэзэ гэжэ һананам. Захиргаануудай ажал-ябуулгын хойноһоо хинан шалгаха эрхэ партийна организацинуудта үгтэнэ гэжэ партиин устав дотор бэшээтэй байһыень таанар мэдэнэт. Теэд энэ хиналта, шалгалта хайшан гээд бэелүүлэгдэхэб гэжэ устав дотор тодорхойлогдоогүй. Тиимэһээ олон партийна организацинууд хиналта, шалгалта хэхэ өөһэдынгөө эрхые хангалтагүйгөөр бэелүүлнэ. Энэ хиналта ямар эмхидхэлтэй байхыень тодорхойлхо саг ерээ. Захиргаанай ажал-ябуулгын хойноһоо хинаха эрхээ парторганизацинуудтай бэелүүлжэ байхын тула үйлэдбэриин, худалдаа наймаанай предприятинуудай партийна эхин организацинуудта партиин гэшүүд болон кандидадуудһаа бүридэһэн комиссинуудые байгуулга аша туһатай гэжэ ЦК-гэй Президиум тоолоно. Эдэ комиссинууд предприятинуудай үйлэдбэриингөө даалгабаринуудые, гүрэнэй захилнуудые саг соонь дүүргэжэ байхын, даалгагдаһан номенклатурын ёһоор һайн шанартай продукци үгэжэ байхын, предприятиин бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө гүрэнэй журамые сахижа байхын хойноһоо хаража байха, гансахан захиргаанайнгаа талые хараха болон ниитэ гүрэнэй аша туһада хоро хүргэжэ байһан ябадалтай тэмсэхэ ёһотой. Тэдэнэр захиргаанай гаргаһан шиидхэбэриие буруушааха эрхэтэй, хуули буса, буруу ябуулга хэжэ байһан тухай, мүн партиин, правительствын тогтоолнуудтай, хуулитай зохилдохогүй шиидхэбэринүүд тухай партийна, советскэ органуудта мэдүүлжэ байха юм. Нүхэдүүд, энэ зүб хэрэг гэжэ би һананаб.

Зоной дундаһаа. Зүб гэлдэнэ.

Н. С. Хрущев. Партийна организацинууд ургаа, эмхидхэлэй болон идейнэ талаараа бүри хатуужаа. Иимэ эрхэ байдалда хиналтын комиссинуудые байгуулга тэдэнэй зүгһөө захиргаанай хэхэ ажалые бэе дээрээ абаха гү, али хүтэлбэри, харюусалгыень һуладхааха аюулда хүргэхэгүй. Эдэ комиссинууд ниитын эрилтэнүүдые тоонгүй ябаха гэһэн зарим нэгэн бүдүүлиг хүнүүдые зүб замдань оруулжа байхань дамжаггүй. Тэдэнэр ажал хэрэгтэ аша туһатай байхань элитэ.

Шүүмжэлэл ба өөрыгөө шүүмжэлэлые хаанашье саг үргэлжэ хүгжөөхэ хэрэгтэй. Манай партийна организацинуудые, манай советскэ, ажахын органуудые ариг сэбэрээр, эдэбхи үүсхэлтэй байлгахын тула бог шоройдо даруулһан газарыень шэрүүн хамуураар хамажа байха хэрэгтэй. **(Альга ташалган).**

Агууехэ ажал хэрэгтэ коммунизм байгуулагшадай зэргые бүри нягтаар жагсаан элсүүлхэ

Нүхэдүүд, кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие һайжаруулха тухай хэдэн һанамжануудаа хэлэхыемни мүнөө зүбшөөрыт. Бидэнэр мүнөө кадрнуудаар баямди. Гэбэшье кадрнуудые бэлэдхэхэ талаар бидэндэ ехэ дутагдалнууд байһаар. Арадай ажахын олон ондоо һалбаринуудта хэр олон, ямар мэргэжэлтэд хэрэгтэйб, али нэгэн болзорой туршада хэды мэргэжэлтэд, ямар кадрнууд хэр олоор хэрэгтэй болохоб гэһэн ёһотой һайн, научна үндэһэтэй тоо бүридхэл үгы. Манай һургуулинуудта кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгые һайнаар түсэблэхэ тухай бодожо үзэхэ шухала, зарим нэгэн факультедүүдые хороохоһоошье айха хэрэггүй. Гэбэшье энэ хадаа манай дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта мэргэжэлтэдые үсөөнөөр бэлэдхэхэ гэһэн удхатай бэшэ ааб даа. Харин энэ хэрэгые бүхы талаарнь хүгжөөхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, дээдэ, тусхай дунда эрдэмтэй хүнүүдэй олон болохо бүри үйлэдбэримнай улам һайнаар эмхидхэгдэдэг болохо. Энэ ойлгосотой. Инженернэ хэрэгые, арадай ажахын олон ондоо һалбаринуудые һайнаар мэдэдэг мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбтэй байха зэргэтэйбди.

Орон дотороо тусхай мэргэжэл абаха һуралсал һайнаар эмхидхэхэ шухала. Энэ талаар манайда ехэ юумэн хэгдээ. Гэбэшье тусхай мэргэжэл абаха һуралсалай асуудалда анхаралаа һуладуулжа болохогүй.

Хүнүүдэй үйлэдбэриһөө һамшангүй эрдэм абахынь тула үдэшын, заочно һуралсалые эмхидхэхэ тухай ехээр оролдохо хэрэгтэй.

Тусхай дунда һургуулинуудта хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ хэрэгтэ буруугаар хандаха ушар зарим нэгэн газарта үзэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Залуу хүнүүдэй тусхай дээдэ эрдэмтэй болохо гэжэ эрмэлзэдэгынь ойлгосотой. Теэд арадай ажахыда дунда эрдэмтэйшье мэргэжэлтэд хэрэгтэй. Предприятинуудта, барилгада, хүдөө ажахыда болон бусад һалбаринуудта тусхай дунда эрдэмтэй олон технигүүд, мэргэжэлтэд хэрэгтэй. Тиимэ мэргэжэлтэй хүн өөрынгөө хэрэгые һайнаар мэдэхэ ёһотой. Тэрэниие бэлэдхэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдаха байна. Дээдэ һургуулинуудта мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэдэ дунда һургуулиинхиһаа һураггүй ехэ саг гаргашалагдаха байһаниинь мэдээжэ. Тиимэ дээрэһээ зарим дээдэ һургуулинууд инженернүүдһээ гадна, һайн мэргэжэлтэй технигүүдые амжалтатайгаар бэлэдхэжэ шадаха юм.

Дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэгтэ бүри ехэ анхаралаа хандуулжа байха хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин дабтажа хэлэнэб. Энэ хэрэгтэ техникүмүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Техникүмүүдые үргэдхэхэ, хүдэлмэрииень һайжаруулха бүхы эрхэ нүхэсэл манайда бии. Техникум дүүргээд, үйлэдбэридэ хүдэлхэ зуураа, өөрынгөө эрдэм дээшэлүүлхэ, үдэшын, заочно һургуулида һураад, дээдэ эрдэм олохо арга боломжо хүн бүхэндэ байгуулагданхай. Тиимэ хүнүүд өөрынгөө хэрэгые һайнаар мэдэдэг мэргэжэлтэд байха юм. Тиимэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэгые али болохоор һайшааха шухала.

Аспирантурын хүдэлмэриие һайжаруулха тухай мүн лэ бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Мүнөө зарим хүнүүд эрдэм бэлигтэй байһан туладаа аспирантурада орсно бэшэ, харин эрдэм бэлигтэй эхэ, эсэгэнэртэй байһан туладаа ороно. Иимэ байдал арадай ажахыда хэрэгтэй эрдэмтэдые зүбөөр бэлэдхэхэ ёһо гуримтай зохилдоногүй.

Сэхэ үйлэдбэри дээрэһээ, суг хамта хүдэлһэн хүдэлмэришэдэйнгөө коллективээр, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдөөр һайшаагдаһан хүнүүд, аспирантура дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр аша туһатай байха гэжэ найдамжатай хүнүүд лэ аспирантурада орохо зэргэтэй.

Нүхэдүүд! Үнинэй хүдэлдэг, мүн залуу кадрнуудые зүбөөр тааруулан хүдэлгэхэ тухай, залуушуулые дэбжүүлхэ тухай олон дахин хэлсэдэгбди. Манай үбгэжөөл хүнүүдые һайнаар хэрэглэхэ шухала. Теэд тэдэниие хэмһээнь үлүүсэ барижа болохогүй. Тэдэнэр үни удаан сагай туршада һайнаар хүдэлмэрилөө. Тиигээд үбгэрхэдөө сэбэр агаараар амилжа, амарха эрхэ болон арга боломжотойшье, ха юм. Үбгэжөөлнүүдэй үмэнэһөө би агитаци ябуулнаб. Юуб гэхэдэ, би өөрөө эдэнэрэй тоодо оролсоноб. Теэд үбгэжөөлнүүд ажаллаха дуратай хүнүүд гээшэ. Бага наһанһаа хойшо ажалда ябаһан хүниие ондоо, хүнгэн хүдэлмэридэ оруулха гэхэдэ тэрэ иигэжэ хэлэдэг: би ямар муу юумэ хээбиб? Намайе хүдэлмэриһөөм юундэ гаргажа байнат? Ши муу юумэ хээгүйш, харин ондоо хүнүүдтэ һайнаар хүдэлмэрилхэ арга боломжо үгыш. Гэбэшье тэдэнэр иигэжэ хэлэдэг: үгы, би үшөө хүдэлжэ шадахаб. Теэд тэдэнэрэй урданайнь хүсэ шадал бууража, урдынхидаал адли хамаг хүсэеэ эршэдэн ажаллажа шадахагүй байна бшуу. Тиимэ хүн бүгэдэндэ харагдажа байдаг, гансал өөрыгөө тэрэ харадаггүй. Тиимэһээ тэрэ ажалһаа гараха дурагүй байдаг. Хэды тиигээшье һаань, бодото ажабайдалай хуули ёһон өөрынхеэ абахань дамжаггүй. Тиимэ хүнүүдэй ухаан бодолые би һайса мэдэжэ байнаб. Пенсидэ гарахамни гэжэ һанахадаа, яармагта бэшэ харин яармагһаа гэртээ бусажа ябанаб гэжэ мэдэрхэдээ, тэдээндэ хүндэшэг байһаниинь мэдээжэ. **(Зал соо шэмээтэй болоно. Альга ташалган).** Энээн тухай нүхэр Корнейчук өөрынгөө нэгэ зүжэг соо тон зүб хэлэнэ. Яармагһаа бусажа ябаад, яармагта ошожо ябанаб гэжэ һанадаг хүнүүд ажал хэрэгтэ аша туһа хүргэхэгүйнь элитэ.

Нүхэдүүд эгээл иимэ дээрэһээ яармагта ошожо гү, яармагһаа бусажа ябаһанаа өөһэдөө ойлгохогүй хүнүүдтэ партийна комитедүүд туһаламжа хүргэхэ зэргэтэй. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Һайнаар хүдэлхэ арга боломжо залуушуулда гаргажа үгэхэ шухала. Залуушуул гээшэ юун гээшэб? Революциин түрүүшын жэлнүүдтэ 40—45 наһа хүрэһэн хүнүүдые үбгэжөөлнүүд гэжэ тоолодог һэмди. Мүнөө эды наһанай хүнүүдые залуушуул гэдэг. Өөрынгөө үе сагые бидэнэр мартаха ёһогүйбди. Нүхэдүүд, эдэ асуудалнууд тушаа партиин XXI съезд дээрэ хэлэгдээ һэн. Энээниие таанад мэдэжэ байнат. Энэ асуудалые зүбөөр шууд шиидхэхэ хэрэгтэй.

Дүй дүршэл ехэтэй, өөрынгөө хэрэгые гүнзэгыгөөр мэдэдэг хүнүүдые мартажа болохогүй ааб даа. Онсо ехэ үүргэ дүүргэдэг хүнүүд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тэдэнэй эрдэм бэлиг, дүй дүршэл дүүрэн ашаглагдаха ёһотой. Тэдэниие ажал хэрэгтэ, жэшээлхэдэ, техническэ болон экономическа соведүүдэй ревизор, инспекторнууд гэхэ мэтээр хэрэглэжэ болоно. Тиимэ хүнүүдтэ зүбөөр хандажа, хүндэтэйшье, аша туһатайшье ажал үгэжэ болохо. Иигэжэ бидэнэр өөрынгөө хүсые, кадрнуудые зүбөөр хубаарилан табижа, нарин нягтаар, манай ниитын хэрэгтэ аша туһатайгаар тэдэниие хэрэглэжэ шадахабди.

Нүхэдүүд! Манай Пленумэй хүдэлмэри үндэр хэмжээн дээрэ, эдэбхи үүсхэлэй дэбжэлтын, ажал хэрэгтээ большевик ёһоор хандахын оршон байдалда үнгэржэ байна. Энэнь һайшаал, омог түрүүлнэ. Пленум дээрэ хэгдэһэн удха түгэлдэр элидхэлнүүд, һайн үгэ хэлэлгэн болоһон тухай тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үгэ хэлэһэн бүхы хүнүүдэй үгэнь удха түгэлдэр байгаа. Нэгэ зорилгодо—КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар дүүргэхые хангаха зорилгодо шэглүүлэгдэһэн, засаг түрэеэ гартаа абаһан хүдэлмэришэн ангиин, ажалша арад зоной ямар ехэ хүсэ шадабаритай байһыень дэлхэйн хүн зондо харуулха зорилгодо шэглүүлэгдэһэн байгаа.

Жэлһээ жэлдэ, үдэрһөө үдэртэ ажаһуудалнай хүхюун сэнгэлиг боложо байна. Асари ехэ гранит шулуугаар манай коммунистическэ обществын һүр хүсэтэ ордониие хэтэ мүнхэдэнь байгуулжа байнабди.

Манай орондо ерэһэн томо томо капиталистнууд мүнөө бидэнтэй урдынхиһаа тад ондоогоор хөөрэлдэдэг болонхой. Һаяхан бидэнэр господин Гарримантай хөөрэлдэһэн байгаабди. Манай долоон жэлэй түсэб ямар гээшэб гэжэ һурахадамни:

— Таанад тэрэнээ дүүргэхэт гэжэ һананаб,—гээд Америкын энэ миллионер харюусаа.

Хөөрэлдэжэ байха зуураа, Гарриман иигэжэ асуугаа:

— Саашадаа юугээ хэхэ гээшэбибди? Ушар хэрэгүүд ямар шэглэлтэйгээр хүгжэхэб?

— Зэргэ оршон ажаһууя, амгалан ёһоной харилсаа байгуулая,—гэжэ би тэрээндэ харюусаа һэм.— Энэ юу гэһэн удхатайб? Манай оронуудай хоорондо амгалан ёһоной харилсаа һайжаруулха, экономико, соёл культурынгаа туйлалтануудые андалдан абалсаха талаар харилсаагаа хүгжөөхэ, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха болонобди! США-гэй болон капиталистическэ бусад оронуудай эзэд баяшуул, тэдэнэй гүрэнэй болон политическэ ажал-ябуулагшад бүри олоороо манайда айлшална. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хамгаалха түгэс хүсэн мүн гэжэ Советскэ Союзые капиталистнууд тоолохо баатай болонхой. Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, тэдэнэр манай хүсые мэдэрээ, тэрээнһээ гадна, илалтаһаа илалтада ерэжэ байһан, һалбаран хүгжэжэ, батажан хатуужажа байһан социализмын дэлхэйһээ һүрдэжэ байна.

Продукци үйлэдбэрилхэ хэмжээгээрээ США-е хэзээ хүсэжэ, ахин гараха тухай, мүн хүн бүхэндэ хүртэхэ продукци үйлэдбэрилхэ талаар капиталистическэ эгээн хүгжэнги оронуудые хүсэжэ, ахин гараха тухай асуудал теоретическэ арсалдаагаар шиидхэгдэдэггүй юм. Теоретическэ талаараа эдэ бүгэдэ эли тодоор баримталагданхай. Эдэ асуудалнуудые бодото дээрэнь шиидхэлгэ социалистическэ обществын хуули ёһонуудтай тааралдадаг ажабайдал, манай ороной хүгжэлтэ тодорхойлхо юм.

Марксизм-ленинизмын һургаалые хүтэлбэри болгон манай Коммунистическэ парти совет арадые агууехэ илалтада, Советскэ Союз промышленна үйлэдбэриингөө хэмжээнэй талаар США-һаа бэшэ бүхы капиталистическэ оронуудые хүсөөд, урид гараһан — иимэ асари ехэ амжалтада хүтэлэн асараа. Энэ революционно һургаалда үнэн сэхэ байжа, бидэнэр үглөөдэр дэлхэй дээрэ эгээн түрүү орон болохобди гэжэ батаар найданабди! Юуб гэхэдэ, коммунизмын асари ехэ ордоной бата бэхи һуури найдамтайгаар табижа байнабди. **(Нэрьемэ альга ташалган болоно).**

Нүхэдүүд, хараалһан зорилгодоо хүрэхын тула хүсэ шадалаа бүри ехээр гаргаха, шүүмжэлэлые зоригтойгоор дэлгэрүүлхэ, дутагдалнуудтаа большевик ёһоор, эбсэшэгүйгөөр хандаха ёһотойбди.

Энэ хадаа манай ниитын хэрэгэй амжалтые хангахын түлөө ленинскэ ёһоор тэмсэхэ жэшээ мүн. Тиимэ дээрэһээ манай бүхы хүдэлмэриие эмхидхэлгэдэ иимэ ёһо гурим баримталагдаха ёһотой.

Хүнүүд үнэн сэхэ нүхэд байхадаал, партийна организациин большевик ёһоной жагсаалтай байхадаал гүрэнэй, партийна ямаршье асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэжэ шадаха байна. **(Үни удаан, нэрьемэ альга ташалган).**

Уран зохёолшодой дунда зарим хүнүүд иигэжэ хэлэдэг: литературые партийна хүтэлбэри доро хайшан гээд байлгаха юм? Тэдээндэ бидэнэр иигэжэ хэлэнэбди: ши партийна хүтэлбэриие мэдэрхэ дурагүй гүш? Партийна хүтэлбэри гээшэ юун гээшэб? Энэ хадаа олон миллион хүнүүдэй, олон миллион ухаан бодолой хүсэл зориг, олон миллион хүнүүдэй хамтын ухаан гээшэ. Тиихэдэ литераторби гэдэг зарим нэгэшүүл хаанаб-даа, амаржа байгаад, ушар удхагүй зохёол бэшээд, тэрэнээ манай үе сагай хүнүүдэй, бүхы арадай һанал бодолые тодорхойлһон зохёол шэнгеэр харуулха гэнэ. Теэд энэнь олон миллион хүнүүдэй хүсэл зоригые тодорхойлдог партиин хүтэлбэриие мэдэрхэгүй гэһэн зарим хүнүүдэй өөрыгөө магтаха ябадал бэшэ аал.

Нүхэдүүд, би үгэеэ түгэсхэжэ байнаб. ЦК-гэй Пленумдэ хабаадаһан бүхы хүнүүдтэ, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ, заводуудай директорнүүдтэ, инженернүүдтэ, эрдэмтэдтэ, түрүү хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ, ЦК-гэй энэ һайн һайхан Пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсаһан бүхы партийна, партийнабэшэ нүхэдүүдтэ нютаг нютагтаа ошоод, партиин XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө шэнэ эдэбхи үүсхэл гарган тэмсэхыень, манай арадай аша туһада унаһан малгайгаа абангүйгөөр хүдэлхыень хүсэнэб. Арадай аша туһадашье, мүн коммунизмын хэрэгэй аша туһадашье хүдэлхэ гээшэ нэгэн адли үг зорилготой юм.

Нүхэдүүд! Олониитые бүри нягтаар элсүүлхые, партиин XXI съездын табиһан асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ, долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ тэдээниие ударидан хүтэлбэрилхын тула манай партийна организацинууд бүхы хүсөөрөө оролдохо байһандань этигэжэ байһанаа мэдүүлхыемни зүбшөөгыт. Энэ хадаа манай гүрэниие, социализмын бүхы лагериие бэхижүүлхын тула, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын тула, манай орондо коммунизм байгуулхын тула хэгдэһэн асари ехэ ажал хэрэг мүн болохо. **(Нэрьемэ, үни удаан альга ташалган болоно).**

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора —46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации— 35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров —40-49, отдел переводов, корректорская —35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01081. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак № 4995.